

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT

Anete Puusta

EESTI *ÜKS* JA *MINGI* NING SOOME *YKSI*, *JOKIN*, *JOKU* JA *ERÄS*:
INDEFINIITSETE MÄÄRATLEJATE KONTRASTIIVNE ANALÜÜS

Bakalaureusetöö

Juhendaja professor Renate Pajusalu

TARTU 2026

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrekselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud, lähtudes Tartu Ülikooli humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna lõputööde nõuetest, ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega, sealhulgas on järgitud teaduseetika põhimõtteid.

Anete Puusta

Lühikokkuvõte

Käesolevas bakalaureusetöös uurisin võrdlevalt eesti keele indefiniitseid määratlejaid *üks* ja *mingi* ning soome keeles sarnaseid *yksi*, *jokin*, *joku* ja *eräs*, et selgitada välja indefiniitsete määratlejate kasutamise sagedus ning nende esinemist mõjutavad võimalikud tegurid. Tegin seda kahe uuema ilukirjandusteose näitel, kuna varasemad uurimused on keskendunud pigem vanemale kirjakeelele või suulisele keelele. Uurimuse materjalina kasutasin üht eesti- ja üht soomekeelset teost ning nende tõlkeid vastavasse keelde. Eestikeelne originaalteos on Mudlumi romaan „Mitte ainult minu tädi Ellen“ ning soomekeelne Sirpa Kähköse „36 uurnaa“.

Määratlejate kasutuse sagedusvõrdluse osas analüüsisin lisaks üldisele kasutussagedusele kvantitatiivselt ka määratlejaga nimisõnafraasi referendi elusust, viitamise järjekorda, arvu ning käänat ja lauseliiget. Ilmnes, et eesti keeles kasutati määratlejaid tunduvalt sagedamini. Uuritud muutujatest erines eesti ja soome keele määratlejate kasutamisel süntaktiline roll: soome keeles esinesid tihedamini adverbiaalina, samas kui eesti keeles sagedamini objektina.

Uurimuse kvalitatiivses osas piiritlesin valimit nendele tõlkelausepaaridele, millest ühes kasutati indefiniitset määratlejat, kuid teises keeles (tõlkes või alustekstis) mitte, kuna eriti soomekeelses tekstis puudus eesti keelega võrreldes määratlejale sageli vaste. Kvantitatiivse analüüsiosa tulemused kajastasid ka statistilise osa tulemusi. Lisaks ilmnes valimist, et soome keeles puudus määratlejale vaste sageli siis, kui määratlejaga nimisõnafraasis esitati referendi liigitamise eesmärgil mõni laiem rühm või kategooria, või ka siis, kui lause oli eitav.

Võtmesõnad: indefiniitsus, määratlejad, eesti keel, soome keel, ilukirjandustõlge

Sisukord

Sissejuhatus.....	6
1. Taust.....	8
1.1. (In)definiitsus keeles.....	8
1.2. (In)definiitsus eesti keeles.....	9
1.3. (In)definiitsus soome keeles	10
1.4. Eesti ja soome keele võrdlevaid käsitlusi (in)definiitsusest	11
1.5. Muid keeltevahelisi võrdlusi (in)definiitsusest.....	12
1.6. Keeltevaheline vastavus tõlketeoorias	13
2. Materjal ja meetod	14
3. Määratlejate kvantitatiivne analüüs	16
3.1. „Mitte ainult minu tädi Ellen“.....	16
3.1.1. Määratlejate üldjaotus.....	16
3.1.2. Määratlejate muutujapõhine analüüs	21
3.2. „Tätini Ellen“	24
3.2.1. Määratlejate üldjaotus.....	24
3.2.2. Määratlejate muutujapõhine analüüs	27
3.3. „36 urnaa“	31
3.3.1. Määratlejate üldjaotus.....	31
3.3.2. Määratlejate muutujapõhine analüüs	33
3.4. „36 urni“.....	36
3.4.1. Määratlejate üldjaotus.....	36
3.4.2. Määratlejate muutujapõhine analüüs	38
3.5. Kvantitatiivse analüüsi tulemuste keelepõhine süntees ja kahe keele võrdlus	40
3.5.1. Määratlejate kvantitatiivse analüüsi tulemused eesti keeles.....	40
3.5.2. Määratlejate kvantitatiivse analüüsi tulemused soome keeles.....	42

3.5.3. Eesti ja soome keele määratlejate kvantitatiivse analüüsi tulemuste võrdlus.....	44
4. Määratlejale puuduvate vastetega lausete kvalitatiivne analüüs.....	46
4.1. Määratlejale puudus vaste eestikeelses tekstis.....	47
4.2. Määratlejale puudus vaste soomekeelses tekstis.....	50
Kokkuvõte.....	54
Kirjandus.....	56
Viron <i>üks</i> ja <i>mingi</i> sekä suomen <i>yksi</i> , <i>jokin</i> , <i>joku</i> ja <i>eräs</i> : indefiniitisten tarkenteiden kontrastiivinen analyysi. Yhteenveto.....	59

Sissejuhatus

Käesolevas bakalaureusetöös uurin eesti keele indefiniitseid määratlejaid *üks* ja *mingi* ning vastavalt soome keele indefiniitseid määratlejaid *yksi*, *jokin*, *joku* ja *eräs* ning võrdlen neid nende tõlgitud või originaalkeeles esinenud vastetega uuemas ilukirjanduskeeles. Kuigi sõna *üks* on eesti keele numeraal, võib see nimisõnafraasis olla ka indefiniitne määratleja ehk väljendada referendi määramatust või tundmatust kuulajale. Viimati kirjeldatud funktsioonis võib esineda ka sõna *mingi*. Niisiis ei ole näiteks järgnevas lauses (vt näide 1) sõnaga *üks* laiendatud nimisõnafraasis esmatähtis referentide (*naine*) hulk, vaid pigem see, et referendile viidatakse tekstis esimest korda, mis tähendab, et referent on kuulajale veel tundmatu.

(1) *Muhus kuuldavasti olevat üks naine ufot hammustanud.* (ELLEN: 206)

Määratlejad on asesõnalised täiendid nimisõnafraasis, mis näitavad oma põhja informatsioonilist ja referentsiaalset rolli tekstis. See tähendab, et määratlejad osutavad referendi tuntusele või varasemale mainimisele ning seostele teksti teiste referentidega. Seejuures esineb määratleja fraasis tavaliselt esimesel kohal. Indefiniitsed määratlejad märgivad enamasti referendi esmamainimisi kontekstis. (Pajusalu 2017a: 382–385)

Eesti keeles eristatakse määratlejatena demonstratiivpronomeneid (nt *see*, *too*), demonstratiivadverbe (nt *siin*, *seal*), indefiniitseid (nt *üks*, *mingi*, *keegi*, *viskmõni*) ja muid kvantorpronomeneid (nt *mitmed*, *kõik*), interrogatiiv-relatiivpronomeneid (nt *milline*, *missugune*) ning refleksiivpronomeneid (*oma*, *enda*) (Pajusalu 2017a: 383). Soome keeles toimivad määratlejatena (sm *tarkenne*) demonstratiivpronomeneid (nt *se* ‘see’, *tuo* ‘too’), interrogatiivpronomeneid (nt *kuka* ‘kes’, *mikä* ‘mis’) ja proadjektiivid (nt *millainen* ‘milline’, *minkäläinen* ‘missugune’), kvantorpronomeneid (nt *muutama* ‘mõni’, *mikään* ‘(mitte) mingi’) ja indefiniitsed pronomeneid (*eräs*, *joku*, *jokin*, *yksi*) (VISK § 569–570).

Selles töös vaatlen niisiis nii eesti kui soome keele indefiniitseid määratlejaid, nende hulgast täpsemalt indefiniitpronomeneid *üks* ja *mingi* ning soome keeles vastavaid määratlejaid *eräs*, *joku*, *jokin* ja *yksi*.

Nii eesti kui soome keele indefiniitsete määratlejate uurimine on asjakohane muu hulgas seetõttu, et kuigi kummaski keeles puudub selge artiklikategooria, on näiteks Bernd Heine ja Tania Kuteva (2006: 113) viidanud nii eesti kui ka soome keele indefiniitsete määratlejate võimalikule paiknemisele grammatiseerumise algstaadiumis. See tähendab seda, et

(in)definiitsuse markeritena võib artiklite kujunemine kummassegi keelde siiski võimalik olla, mistõttu tasub selles funktsioonis toimivaid määratlejaid jätkuvalt uurida.

Nii eesti kui ka soome keele võimaliku indefiniitse artikli parimaks esindajaks on seejuures pakutud määratlejat *üks/üks* ning eesti keeles lisaks määratlejat *mingi*, mille (osalised) vasted soome keeles võivad olla näiteks *joku*, *semmonen* ja *muuan*. Samas mainitakse ka eesti keele määratlejaid *keegi* ja *miski* ja soome keele määratlejat *eräs*, mida peetakse aga pigem kirjakeelde kuuluvaks. (Nordlund jt 2013)

(In)definiitsuse märkimist on eesti ja soome keeles võrdlevalt uuritud ka varem. Näiteks on uuritud eesti ja soome keele (in)definiitsuse markereid 18. sajandi vanas kirjakeeles (Nordlund jt 2013), aga ka tänapäevases keeles suulistes narratiivides (Hint, Nahkola & Pajusalu 2017). Küll aga pole minule teada olevalt võrdlevaid uurimusi uuemas kirjakeeles, mida selles uurimuses püüan ilukirjanduse näitel teha.

Niisiis on siinse bakalaureusetöö eesmärk kirjeldada eesti ja soome keele indefiniitsete määratlejate kvantitatiivseid erinevusi ning selgitada välja nende võimalikud esinemissagedust ning esinemist mõjutavad tegurid. Sellest lähtuvalt olen püstitanud kaks uurimisküsimust, millest esimene on seotud kvantitatiivse ja teine kvalitatiivse osaga:

- 1) kas ja kuidas erineb indefiniitsete määratlejate kasutussagedus eesti- ja soomekeelsetes ilukirjandustekstides ja nende tõlgetes;
- 2) millistel juhtudel võib soomekeelses tekstis indefiniitne määratleja võrreldes eestikeelsega puududa ja vastupidi?

Töö esimeses peatükis annan ülevaate varasemast asjakohasest kirjandusest, käsitledes nii (in)definiitsust, määratlejaid kui ka tõlketeooriat. Teises peatükis kirjeldan analüüsiks valitud materjali ning meetodit. Kolmandas peatükis esitan materjali kvantitatiivse analüüsi esmalt ühe valitud teose kaupa, seejärel tulemusi keele alusel sünteesides ning viimaks võrdlen statistilisi tulemusi kahe keele vahel. Neljandas ning töö viimases sisupeatükis esitan materjali kvalitatiivse analüüsi, püüdes leida üldistavalt põhjendusi nende juhtudele, kui ühes keeles teisega võrreldes vaste puudus.

1. Taust

Järgnevalt annan ülevaate varasemast teemakohasest kirjandusest. Esimeses alapeatükis käsitlen (in)definiitsust ja selle märkimist keeles üldiselt. Teises alapeatükis järgneb ülevaade (in)definiitsusest eesti keeles ning kolmandas alapeatükis vastavalt soome keeles. Neljandas alapeatükis tutvustan varasemaid eesti ja soome keele võrdlevaid teemakohaseid uurimusi ning viiendas käsitlen ka mõningaid muid (in)definiitsust puudutavaid teiste keelte vahelisi võrdlusi. Viimaks käsitlen tõlketeooriale tuginedes tõlketekstide keelalise võrdlemise raskuskohti.

1.1. (In)definiitsus keeles

Definiitsus ehk määratus ja indefiniitsus ehk määramatus on referentse ehk reaalse või kujutletava maailma objektile viitava nimisõnafraasi vastandlikud omadused. Seejuures on definiitne ehk määratud referent kuulajale kõneleja arvates tuntud, kuid seevastu indefiniitne ehk määramata referent mitte. (Erelt 2017: 75) Definiitsuse ja indefiniitsuse markeerimine keeles on seotud inimhõimuse loomuliku kontseptualiseerimisvõimega: nii definiitne kui ka indefiniitne referent on muust kontekstist esile tõstetud kui üks teiste samasuguste seast. Seejuures leidub maailma keeltes (in)definiitsuse markeerimiseks mitmeid erinevaid viise, nagu sõnajärg, lauserõhk, erinevad sufiksivõimed ja ka spetsiifilised artiklid. (Heine ja Kuteva 2006: 97) Kuigi erinevates Euroopa keeltes ehk ka eesti keelele geograafiliselt lähedal kõneldavates keeltes on spetsiifilised definiitsed ja indefiniitsed artiklid väga levinud (Heine ja Kuteva 2006: 99), ei iseloomusta see aga üldist tendentsi: suurem osa maailma keeltest artikleid üldse ei kasuta (Dryer 1989: 85).

Heine ja Kuteva (2006: 98) definitsioonist lähtudes on definiitne artikkel mingi morfoloogiline vahend, nagu vaba morfeem, kliitik või afiks, mille peamine eesmärk on referendi tuntuse ehk definiitsuse märkimine. Indefiniitse artikli määratlus on aga vabam, kusjuures indefiniitseteks artikliteks loetakse määratlejad nimisõnafraasis, mille üks funktsioonidest on spetsiifilise referendi indefiniitsuse märkimine, kusjuures see ei pea olema määratleja esmane funktsioon. Spetsiifiline indefiniitne referent on seejuures kõneleajale tuntud, aga teate vastuvõtjale mitte. Selle määratluse järgi oleks niisiis ka näiteks eesti keeles indefiniitse määratleja *üks* puhul ka indefiniitse artikli olemasolu teoreetiliselt võimalik.

Numeraali *üks* arenemist indefiniitseks markeriks või artiklikaks on seejuures täheldatud mitmetes üksteisest sõltumatutes keeltes, mistõttu võib seda pidada ka universaalseks protsessiks (Givón 1981; Haspelmath 1997: 183). Sellise arengu põhjusena on numeraali *üks*

unikaalne omadus samaaegselt väljendada elemendi referentsiaalsust, see tähendab eksisteerimist reaalses maailmas või teksti diskursuses, ning märkida referenti ühena paljudest samasugustest. Need mainitud omadused loovadki eeldused selleks, et diskursuses uut, kuulajale tundmatut referenti sisse tuua. (Givón 1981: 52)

Sellist protsessi, mille käigus leksikaalsed üksused muutuvad grammatilise(ma)ks või muutub üks grammatiline üksus teistsuguseks grammatiliseks üksuseks, nimetatakse grammatiseerimiseks (Heine, Claudi & Hünnermeyer 1991: 2). Kirjeldatud protsess on niisiis tuvastatav ka numeraali *üks* puhul, kusjuures täistähenduslikust sõnast on kujunenud grammatiline üksus, nagu indefiniitne määratleja või siis artikkel.

1.2. (In)definiitsus eesti keeles

Kuigi eesti keeles ei ole (in)definiitsuse markeerimine kohustuslik, on see eelkõige pronoomenite abil siiski võimalik (Erelt 2017: 76). Selliseid atribuudina toimivaid pronoomeneid nimisõnafraasis, mis näitavad referendi tuntust või tuvastatavust teksti varasemate referentide suhtes, nimetatakse määratlejateks. Eesti keeles toimivad indefiniitsete määratlejatena sõnad *üks*, *mingi*, *keegi* ning *mõni* (nt fraasides *üks tuttav*, *mingi lõhn*, *keegi mees*, *mõni T-särk*). (Pajusalu 2017a: 382–383) Ka eesti keeles märgitakse indefiniitsete määratlejatega referendi tundmatust kuulajale, kusjuures on enamasti tegu ka referendi esmamainimisega. Niisiis esinevad fraasid määratlejaga üks tihtipeale narratiivi alguses. (Pajusalu 2017b: 573–574)

Määratlejaid, sealhulgas indefiniitseid määratlejaid, kasutatakse eesti keeles üldiselt pigem vähe (Hint, Nahkola & Pajusalu 2017: 79), kuigi nende kasutus on sagedasem suulises kõnes ning lisaks ka kontekstis oluliste referentide esmamainimisel. Eesti keele võimalikest indefiniitsetest määratlejatest on *üks* ja *mingi* seejuures teistega võrreldes levinumad. Samuti on märgitud, et määratlejaid *üks* ja *mingi* kasutatakse tekstis indefiniitsust märkides tihti üsna sarnaselt. Näiteks võivad mõlemad esineda ka mitmuses (nt *ühed tuttavad*, *mingid hilbud*). (Pajusalu 2017: 573–574)

Määratlejate *üks* ja *mingi* tähenduserinevusena on pakutud, et sõnaga *mingi* viidatakse võrreldes sõnaga *üks* kõnealusele entiteedile veel ebamäärasemalt. Nimelt on määratleja *üks* puhul referent kuulajale tundmatu, kuid *mingi* viitab sellele, et referent on tundmatu korruga nii kuulajale kui ka kõneleajale (Pajusalu 2017: 573–574). Näiteks on referendina *sugulane* kõneleajale kindlasti tuttav, aga määratlejaga *üks* märgitakse seejuures, et vastuvõtjale on

referent tundmatu (vt näide 2). Samas on aga näiteks määratlejaga *mingi* tähistatud, et referent *külakool* on tundmatu korraga nii kõnelejale kui ka vastuvõtjale (vt näide 3).

(2) *Alles 2000. aastatel sain ühelt sugulaselt kuulda, mida mu vanaisa ema Agatha mõtles mu vanaemast Anna Heleenast* (URNID-EE: 33)

(3) *Pärast keskkooli lõppu töötas Ellen aastakese mingi külakooli õpetajana* (ELLEN: 10)

Määratlejate *üks* ning *mingi* erinevus on seotud ka nende potentsiaaliga areneda indefiniitseks artiklik. Kuigi selget artiklikategoriat eesti keeles kirjeldatud pole, on vähemalt Heine ja Kuteva (2006: 98) indefiniitse artikli määratluse järgi siiski põhimõtteliselt võimalik liigitada eesti keele määratleja *üks* ka indefiniitseks artiklik. Teiste arvamuste järgi sõna *üks* eesti keeles päriselt grammatiseerunud indefiniitseks artiklik pidada ei saa, kuna sõna selline kasutus pole keeles kohustuslik, kusjuures (in)definiitsete määratlejate tähendus on kohati hägune, ja nende kasutus on eesti keeles seejuures ka pigem harv (Pajusalu 2009: 133–135). Siiski võib *mingi* eriti suulises keeles esineda üsna sageli, kuna sellega väljendatakse ka info üldist umbkaudsust. Sellist määratleja *mingi* kaustust peetaksegi aga pigem kõnekeelde kuuluvaks. (Pajusalu 2017b: 574)

Sarnaselt eesti keele potentsiaalse indefiniitse artikliga *üks* on lisaks märgitud, et eesti keeles võib eksisteerida ka tekkejärgus olev, kuid mitte täiesti selgelt piiritletav definiitne artikkel *see*, kuigi ka selle esinemine pole kohustuslik, mistõttu ka määratlejat *see* grammatiseerunud artiklik pidada ei saa (Pajusalu 1997: 173). Ka definiitsust saab eesti keeles niisiis märkida vastavate määratlejatega. Definiitsed on eesti keeles demonstratiivpronoomenid (nt *see, too*) ja -adverbid (nt *siin, seal*) ja refleksiivpronoomenid (*oma, enda*) (Pajusalu 2017a: 383–384). Lisaks eelmainitule võib definiitsus ilmned ka ilma määratlejata näiteks kõneolukorra kaudu, varasema tekstikonteksti läbi või siis implitsiitselt üldteada või referentide või kummagi kõneleja jagatud teadmiste kaudu (Erelt 2017: 76).

1.3. (In)definiitsus soome keeles

Sarnaselt eesti keelega eristatakse ka soome keeles määratlejaid, mis märgivad nimisõnafraasi indefiniitsust või definiitsust. Soome keele spetsiifiliste indefiniitsete määratlejatena toimivad *eräs, muuan* ja *yks(i)* (VISK § 749) ning lisaks määratlejad *joku* ning *jokin* (samas § 1410). Esimene rühm vastab grammatikakäsitluse põhjal oma tähenduselt eelkõige eesti keele määratlejale *üks*, kuna sel juhul on kõnealune referent kuulajale tundmatu,

kuid kõnelejale tuntud. Vastavalt on tähenduse poolest lähedased soome keele määratlejad *joku* ja *jokin* ning eesti keele indefiniitne määratleja *mingi*, kuna selle rühma puhul on referent lisaks kuulajale tundmatu ka kõnelejale endale. (Samas § 1410) Viimastega võidakse lisaks osutada, et kõneleja on referendi suhtes ükskõikne (samas § 1410), kusjuures *joku* tähistab lauses pronoomenina eelkõige inimest ning *jokin* mõnda muud entiteeti (samas § 748). Soome-eesti suursõnaraamat (2017) annab nii sõna *eräs* kui ka *muuan* esimesteks vasteteks eesti keeles 'keegi', 'üks', 'miski' ja 'mõni' ning *yksi* vasteks lihtsalt sõna 'üks'. Sõnade *joku* ja *jokin* puhul samad vasted korduvad, kuigi vaid sõna *jokin* vastena esitatakse sõnaraamatus ka sõna *mingi*.

Nagu eesti keele määratleja *üks*, nii ka soome keele indefiniitse määratleja *yks(i)* kohta on osutatud, et sel on potentsiaal kujuneda indefiniitseks artikliks, seda küll aga eelkõige suulises soome keeles. Päriselt grammatiseerunuks seda aga ei peeta, kusjuures ka soome keeles pole määratleja *yks(i)* kasutamine indefiniitsuse markerina kohustuslik. (Vilkuna 1992: 128–132; Juvonen 2005: 208–209)

Indefiniitsete artiklilaadsete määratlejate kõrval on soome keeles uuritud ka definiitseid määratlejaid. Nagu eesti keeles, nii ka soome keeles märgivad demonstratiivpronoomenid (nt *se* 'see', *tuo* 'too') ja -adverbid (nt *sinne* 'sinna', *tuolla* 'seal') muu hulgas ka definiitsust (VISK § 1413). Ilma määratlejata nimisõnafraase peetakse seejuures iseenesest mõistetavalt definiitseiks, kui nendega märgitakse kõneolukorras või kõnelejatele tuntud või siis üldteada referente. Erinevalt eesti keelest on soome keeles võimalik definiitsust märkida aga ka possessiivsufiksiga. (Samas § 1419) Siiski on osutatud, et definiitse määratleja *se* 'see' kasutus on suulises soome keeles juba väga tavaline, mistõttu on seda erinevates käsitlustes juba ka arengujärgus definiitseks artikliks peetud (Laury 1997; Juvonen 2000). Samas on *yksi* kasutus indefiniitse määratlejana märgatavalt haruldasem (VISK § 1418).

1.4. Eesti ja soome keele võrdlevaid käsitlusi (in)definiitsusest

Heine ja Kuteva (2006: 117) on väitnud nii soome kui ka eesti keele kohta, et neis kummaski võiks eksisteerida algtaseme definiitne artikkel, kusjuures võrreldes indefiniitse artiklina käituva määratlejaga *üks/yksi* on see grammatiseerunum. See tähendab, et definiitsuse marker *see/se* käitub indefiniitse vastega võrreldes nii soome kui eesti keeles rohkem artikli moodi.

Eesti ja soome keele artiklilaadseid määratlejaid on suulistes narratiivides võrdlevalt uurinud ka Hint, Nahkola ja Pajusalu (2017), kes leidsid, et määratlejate vähese kasutuse tõttu artiklikategooriat kummaski keeles päriselt kirjeldada ikkagi ei saa. Sellegipoolest kasutatakse

määratlejaid eesti keeles võrreldes soome keelega rohkem. Samuti leiti, et määratlejate kasutamist mõjutavad kummaski keeles küllalt konkreetsed tegurid. Nii eesti kui soome keeles määratleja valikut mõjutanud kategooriad olid referendi mainimise järjekord ning referendi elusus/elutus. Kummaski keeles kasutati indefiniitset määratlejat eelkõige referendi esmamainimisel ning vastavalt definiitset määratlejat, kui tegu oli eelnevast kontekstist tuntud referendi järgneva mainimisega. Kummaski keeles sai määratleja valikul oluliseks ka referendi elusus/elutus: eesti keeles viitas elus referentidele eelkõige indefiniitne määratleja (*iüks*), samas kui soome keeles on see kategooria seotud pigem definiitsete määratlejatega (*täma, se*).

Varem on eesti ja soome keeles (in)definiitsuse märkimist võrdlevalt uuritud ka vanas kirjakeeles (Nordlund jt 2013). Seejuures täheldati määratlejate kasutuse süsteemsust kummaski keeles juba 18. sajandi tekstides, kuigi seejuures tuleb arvestada ka artiklikeelte, käesoleval juhul saksa ja rootsi keele eeskujuga, kuna suure osa selle aja tekstidest moodustasid mitteemakeelsete autorite koostatud tõlketekstid. Samas tõdeti selles uurimuses, et eesti ja soome keele indefiniitsete määratlejate tähendusväljad vastavad definiitsete määratlejatega võrreldes üksteisele üldiselt paremini (samas: 255).

1.5. Muid keeltevahelisi võrdlusi (in)definiitsusest

(In)definiitsuse väljendamist erinevates keeltes on varem võrdlevalt uuritud artikli- ja mitteartiklikeeltes inglise ja soome keele näitel. Leiti, et kuigi erinevalt artiklikeeltest puudub soome keeles spetsiifiline element, mille esmane funktsioon oleks (in)definiitsuse markeerimine, nagu vastavad artiklid *a/an* ning *the* inglise keeles, leidub selles siiski erinevaid viise vastavale tähendusele viitamiseks, mille hulka kuuluvad ka nn funktsioonisõnad ehk määratleja rollis olevad asesõnad noomenifraasis. Lisaks märgiti, et eriti suulises soome keeles on mainitud funktsioonisõnade artiklipärane kasutus üha tavalisem, mida artiklikeelte eeskujuga ka soodustab. (Chesterman 1991) Kui näiteks 18. sajandi kirjakeeles mõjutas soome keelt artiklikasutuse suunas eelkõige rootsi keel ja eesti keelt vastavalt saksa keel (Nordlund jt 2013), siis tänapäeval võiks nii soome kui eesti keelele selles vallas eeskujuga anda inglise keel. Sellegipoolest osutatakse, et kuigi aeg-ajalt võivad need nn funktsioonisõnad, eriti definiitsust märkiv *se* ning indefiniitsust markeeriv *yksi(i)*, artiklilaadselt käituda, ei ole need soome keeles siiski päriselt artikliteks arenenud, kuna definiitsuse märkimine ei ole soome keeles kohustuslik. (Chesterman 1991)

Võrdlevalt on uuritud ka näiteks soome keele numeraali *yksi* indefiniitse artikli laadset kasutust lõunasaami keele numeraaliga *akte* 'üks'. Uurimuses leiti, et võrreldes soome keelega

on lõunasaami keeles numeraali esinemine indefiniitse artiklina palju tavalisem juba vanemas (kirja)keeles, mida on tõenäoliselt samuti soosinud rootsi keele kui artiklikeele eeskuju ja jätkuv mõju. (Pihkakoski 2025)

1.6. Keeltevaheline vastavus tõlketeoorias

Rune Ingo (1990: 18–23) järgi võidakse tõlkimise all silmas pidada info ühest keelest teise üle viimist, säilitades seejuures üheaegselt nii vorm kui ka tähendus, või siis tehes järeleandmisi emmas-kummas. Selleks, et tõlkimine kui selline oleks definitsiooni järgi üleüldse võimalik, tuleb tavaliselt lähtuda viimasest määratlusest ning loobuda nii vormi kui ka tähenduse üheaegselt siirdamisest, mis on niisiis tavalisem ka tõlkimise tegelikus praktikas. Ingo (1990: 76) jätkab, et mõnikord on tõlkides siiski võimalik rakendada ka ranget vormist lähtuvalt tõlkimismalli, seda eriti juhul, kui tõlgitakse teksti ühest lähedasest sugulaskeelest teise. Sellise morfeemide üks ühele tõlkimise nõrkus on aga teksti võimalike ülekantud tähenduste kaotsimine (Ingo 1990: 79). Sellele lisaks kirjeldab Ingo (1990: 33) ka loovust ühe head tõlkijat defineeriva omadusena, kusjuures tõlkija peab oskama vabaneda tõlgitavast tekstist, selleks et märgata ridade vahel peituvaid mõtteid ja tähendusi.

Sellisel juhul on aga tõlkija mõju tekstile pigem tõenäoline, isegi kui tõlgitakse ühest sugulaskeelest teise. Samuti on eelnevast ootuspärane, et lähte- ja sihtkeelses tekstis esineb vormi puhul erinevusi, seda niisiis ka määratlejate kasutamise puhul. Siiski ei ole võimalik originaal- ja tõlketeksti võrdluses üksüheselt eristada, millal on tegu tõlkija tööst tingitud erinevustega määratleja kasutamise osas ning millal peitub põhjus keele sisemises toimimisloogikas. Niisiis võtan töös eelduseks, et keeltevahelised erievused määratleja kasutamisel on seotud eelkõige keele endaga. Samas määratlejate kasutamise sarnasust originaal- ja tõlketekstides võib eeldada ka seetõttu, et võrdlen lähisugulaskeeltena eesti ja soome keelt, mille lähedane vormiline vastavus on Rune Ingo (1990: 76) käsitluse järgi ikkagi võimalik.

2. Materjal ja meetod

Selle bakalaureusetöö materjalina kasutan kaht uurimuse alustamise hetkel viimase viie aasta jooksul ilmunud eesti- või soomekeelset ilukirjanduslikku teost ning nende tõlkeid vastavalt soome ning eesti keelde. Eestikeelse originaaltekstina kasutan Mudlumi 2020. aastal ilmunud romaani „Mitte ainult minu tädi Ellen“ (näidetes viidatud kui ELLEN) ja soomekeelse originaaltekstina Sirpa Kähköse 2023. aasta romaani „36 urnaa“ (URNID). Mudlumi teose soomekeelne tõlge „Tätini Ellen“ (ELLEN-SM) ilmus Heidi Iivari tõlkes 2023. aastal ning Sirpa Kähköse romaani eestikeelne tõlge „36 urni“ (URNID-EE) on ilmunud Piret Saluri tõlkes aastal 2024. Materjali valiku alustena olid nii teksti kirjutamise kui ka selle tõlkimise aeg ning ka sarnasus teemakäsitluses. Kummaski teoses käsitlevad autorid oma (nais)lähisugulaste saatust, elukäiku ja pärandit, jutustades nende eluloo. Kirjandusteosed ning nende tõlked valisin töö materjaliks ka seetõttu, et saaksin omavahel võrrelda üksteisele vastavaid lauseid sarnases kontekstis. See on oluline ka selleks, et leida olukordi, kus ühes keeles määratlejat kasutati, kuid teises keeles vastavas kohas mitte, mis samal viisil näiteks keelekorpuse materjalidest välja ei tuleks.

Materjali kogumiseks kasutan teoste paberväljaandeid. Selleks otsin eestikeelsest originaal- ja tõlketekstist välja kõik määratlejate *üks* ning *mingi* esinemisjuhud, mida võrdlen seejärel vastavate tekstikohtadega soomekeelses tekstis, leidmaks soomekeelsed vasted nimetatud määratlejatele või tuvastamaks nende puudumist soome keeles vastavas kontekstis. Sama meetodit kordan ka vastupidi: soomekeelsest originaal- ning tõlketekstist otsin välja kõik soome keele indefiniitseid määratlejaid *eräs*, *muuan*, *yksi*, *joku* või *jokin* sisaldavad tekstikohad, mille vastete esinemist uurin vastavas kontekstis eestikeelses tekstis.

Määratleja valikut või esinemist mõjutavate muutujate analüüsis lähtun esialgu Hint, Nahkola ja Pajusalu (2017) uurimusest. Selles uurimuses käsitleti järgnevalt kirjeldatud tegureid. Esiteks vaadeldi määratlejaga kokku kuulunud referendi elusust, elusa referendi puhul lisaks ka seda, kas samas lauses esines lisaks ka teisi elus referente. Lisaks vaadeldi määratlejaga nimisõnafraasi referendi mainimise järjekorda ja referendi mitmekordsel mainimisel ka vahemaad eelmise mainimisega. Märkendati ka grammatilist arvu, käänat ning süntaktilist rolli ja lausetüüpi pea- või kõrvallause järgi.

Oma töösse valisin analüüsitavateks muutujateks suurema osa eelmainitud teguritest. Välja jätsin tunnuse, mis kajastab teiste elusate referentide esinemist samas lauses. Nimelt on selle aspekti mõju kirjeldatud eelkõige personaalpronoomenite kasutusele, mis ei ole aga selle töö fookus. Elususe vaatlemine on aga asjakohane muu hulgas lähtuvalt Hint, Nahkola ja Pajusalu

(2017) uurimusest, kus leiti, et elusate referentidega on eesti keeles sageli seotud indefiniitne määratleja *üks*, samas kui soome keeles on elususe kategooriaga seotud eelkõige definiitsed määratlejad. Neid tulemusi võib indefiniitsete määratlejate uurimise fookusega teistsuguse materjali pealt kinnitada. Lisaks on selles ja varasemates uurimustes sedastatud, et indefiniitsed määratlejad on seotud eelkõige referendi esmamainimisega. Sellest eeldusest lähtudes võib viitekauguse uurimine näida asjatu, kuid teen seda eesmärgiga eristada esmamainimiste seast ka varasemaid implitsiitseid mainimisi, kusjuures enne spetsiifilise referendi esimest mainimist on mainitud suuremat rühma, mille liikmena uus referent esile tuuakse. Kuna kõik vaadeldavad nii eesti kui soome keele indefiniitsed määratlejad võivad esineda nii ainsuses kui ka mitmuses, on huvitav näha, kas keelte vahel võib selles aspektis ette tulla ka statistilisi erinevusi. Kuigi kääne ja süntaktiline roll on omavahel seotud tegurid, on näiteks ka Hint, Nahkola ja Pajusalu (2017) märkinud, et eriti semantiliste käänete kasutuses võib eesti ja soome keele vahel ette tulla erinevusi, mis võivad mõju avaldada ka määratleja valikule.

Materjali kodeerimiseks kasutan tabelarvutusprogrammi Excel. Elusust märgendan tasanditel elus/eluta. Referendi mainimise järjekorda märgin arvuliselt esimese, teise või kolmanda mainimise (1/2/3) järgi või varasema implitsiitse mainimise korral lühendiga *impl.* Eelnevate (implitsiitsete) mainimiste puhul arvestan kahe viitamise vahele jäänud lausete arvu, kusjuures varasema viitamise samas lauses märgin numbriga 0, eelnevas lauses numbriga 1 ning kaks ja kolm lauset tagasi vastavalt numbritega 2 ja 3. Esimese mainimise korral teen varasemate viitamiste lahtrisse märke *ei*. Arvestan ka referendi grammatilise arvuga (sg/pl), käändega ning süntaktilistest rollidest märgendan subjekti, objekti, adverbiaali, predikaatiivi ning genitiivatribuuti. Hilisemaks statistiliste andmete koondamiseks ning analüüsiks kasutan lisaks Exceli Pivot-liigendtabeli tööriista.

Töös kasutan niisiis nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset uurimismeetodit. Kvantitatiivse analüüsi osas annan ülevaate uuritud tegurite jaotusest ning sagedusest erinevate määratlejate puhul ning võrdlen nende esinemist mõlemas keeles kvantitatiivsete näitajate põhjal. Kvalitatiivses analüüsis püüan teha kindlaks, millised uuritud teguritest mõjutasid indefiniitse määratleja esinemist kummaski keeles enim ning kuidas tulemused keelte vahel erinesid, pöörates eriti tähelepanu nendele juhtumitele, kui ühes keeles vastavas kontekstis indefiniitne määratleja puudus.

3. Määratlejate kvantitatiivne analüüs

Järgnevalt analüüsin eraldi alapeatükkides kvantitatiivselt iga valitud teost eraldi, alustades originaalkeelsest teosest, millele järgneb vastava teose tõlke analüüs. Igas alapeatükis annan ülevaate kõikidest otsitud indefiniitsete määratlejate esinemisjuhtudest ning nende vastetest vastavalt tõlgitud või originaalkeeles ilmunud teoses. Sellele lisaks teen iga teose puhul eraldi statistilise ülevaate ka analüüsitud muutujatest, milleks olid referendi elusus, mainimise järjekord ning eelnevate mainimiste puhul ka viitekaugus, referendi grammatiline arv, kääne ja lauseliige. Peatüki lõpus teen analüüsitulemustest kokkuvõtte, püüdes esmalt üldistada originaal- ja tõlketeksti tulemusi ühe keele põhjal ning seejärel võrrelda tulemusi eesti ja soome keele vahel.

3.1. „Mitte ainult minu tädi Ellen“

Järgnevalt analüüsin kahes eraldi alapeatükis eestikeelses originaalteoses „Mitte ainult minu tädi Ellen“ esinenud määratlejaid ja nende vasteid soomekeelses tõlkes kvantitatiivselt. Esimeses alapeatükis esitan kõigepealt üldised arvulised tulemused ning ka määratlejate *üks* ja *mingi* vastes soome keeles eraldi. Teises alapeatükis kaasan kvantitatiivsesse analüüsi ka analüüsitud muutujad.

3.1.1. Määratlejate üldjaotus

Eestikeelse originaalteose 208 leheküljelt kogusin kokku 307 määratlejaid *üks* või *mingi* sisaldavat lauset. See tähendab, et keskmiselt esines selles teoses 1,48 indefiniitset määratlejat ühe lehekülje kohta. Määratlejaga *üks* esines seejuures kokku 147 ja määratlejaga *mingi* kokku 160 lauset ehk võrreldaval määral.

Eestikeelses alustekstis esinenud 307 indefiniitse määratlejaga lausele otsisin vasteid ka teose soomekeelsest tõlkest „Tätini Ellen“. Nendest tõlgitud lausetest sisaldas indefiniitset määratlejat *yksi*, *eräs*, *joku* või *jokin* kokku 139 lauset, millele lisaks 136 lauses eesti keele indefiniitsele määratlejale vastet ei esinenud ning ülejäänud 32 lauses vastas soomekeelses tõlkes eesti keele määratlejatele *üks* või *mingi* midagi muud (vt tabel 1). Leitud vastetest olid materjalis kõige sagedamad määratlejad *yksi* ja *jokin*. Neist esimene vastas eelkõige määratlejale *üks* ja teine määratlejale *mingi*.

Tabel 1. Eestikeelses alustekstis esinenud määratlejate vasted soomekeelses tõlkes.

	Yksi	Eräs	Jokin	Joku	Vasteta	Muu	Kokku
Üks	68	17	1		58	3	147
Mingi	3		36	14	78	29	160
Kokku	71	17	37	14	136	32	307

Niisiis esines soomekeelses tekstis eestikeelsega võrreldes oluliselt vähem indefiniitseid määratlejaid. Nendes ülejäänud 32 lauses, kus eesti keele määratlejatele *üks* või *mingi* vastas midagi muud kui soome keele indefiniitne määratleja *joku*, *jokin*, *eräs* või *yksi*, kasutati kõige sagedamini ehk kokku 29 korral muud tüüpi määratlejaid. Ülejäänud 3 juhul vastas määratlejatele *üks* või *mingi* soomekeelses tekstis hoopis mõni iseseisva leksikaalse tähendusega üksus.

Vastetena kasutatud muud tüüpi määratlejatest esines kõige sagedamini ehk kokku 21 korral muid kvantorpronoomeneid, nagu *mikään* ‘mingi, mingisugune’ 18 korral, *muutama* ‘mõni’ 2 korral ja *mikä tahansa* ‘mistahes’ 1 korral. Lisaks esines kokku 3 korral muud tüüpi määratlejatena ka indefiniit- ja kvantorpronoomenilaadseid proadjektiive, nagu *minkäänlainen* ‘(mitte) mingisugune, (mitte) mingi’ 2 korral ja *jonkinlainen* ‘mingisugune’ 1 korral. 1 juhul esines vastena ka kvantifitseeriv proadverb *mitenkään* ‘mitte kuidagimoodi’. Vastetena võrdlemisi sageli esinenud *-kAAn*-liitega sõnu peetakse seejuures eituslembesteks (sm *kieltohakuinen*), mistõttu võib arvata, et nende puhul oli tegu eitavate lausetega, nagu ka järgmises näites (vt näide 4).

(4) *No ja kui meie rott tema juures hoiul oli, siis rott elas oma toas. Mitte **mingis** puuris.*

(ELLEN: 124)

*Niin, ja kun rottamme oli Ellenillä hoidossa, se asui ikiomassa huoneessaan, ei **missään** häkissä.* (ELLEN-SM: 131)

Huvitaval kombel esines tõlgitud lausetes eesti keele indefiniitsete määratlejate soomekeelsete vastetena ka üksikuid definiitse tähendusega määratlejaid, nagu demonstratiivpronoomenid *se* ‘see’ 2 korral ja *sellainen* ‘selline’ 1 korral. Ühel korral esines vastena ka soome keele pronoomenilaadne adjektiiv *oma*, mis on sarnane eesti keele samakujulise refleksiivpronoomeniga (vt näide 5).

- (5) *Veel väärrib mainimist, et iga toolilipi otsas, mõlemal pool, oli selline niidirulli moodi julla, mis andis kogu konstruktsioonile **mingi** pärlikee kvaliteedi.* (ELLEN: 34)
*Mainitsemisen arvoisia olivat tuolin molemmiin puolin olevat lankarullaa muistuttavat härvelit, jotka antoivat koko hökötykselle **oman** hohteensa* (ELLEN-SM: 34)

Lisaks erinevatele määratlejatele esines sõnu *üks* ja *mingi* sisaldavate nimisõnafraaside vastetena kokku 3 korral ka iseseisva leksikaalse tähendusega sõnu, nagu *erityinen* ‘eriline’, *kunnon* ‘korralik, tubli’ ja *tippaakaan* ‘(mitte) tilkagi’. Sellistel juhtudel oli tõlkes säilinud fraasi põhjaks olnud nimisõna, kuid eestikeelses tekstis kasutatud määratlejale vastas soome keeles leksikaalne sõna. Nii on järgmises näites vaadeldavas fraasis tõlkes säilitatud nii fraasi põhjaks olnud nimisõna (*merkki* ‘märke’) kui ka selle üks atribuut (*hajoamisen* ‘lagunemise’), kuid mitte määratleja, mis on seejuures asendatud teistsuguse atribuudiga, siinkohal omadussõnaga *erityinen* ‘eriline’ (vt näide 6).

- (6) *Ilmselt võin seda kümme aastat ühest kohast teise lohistada, ilma et vaip **mingeid** lagunemise märke välja näitaks* (ELLEN: 181)
*Ilmeisesti voin retuuttaa mattoa kymmenen vuoden ajan paikasta toiseen ilman, että siinä näkyisi **erityisiä** hajoamisen merkkejä.* (ELLEN-SM: 192)

Nagu näidatud eelpool tabelis 1, vastas eesti keele indefiniitsele määratlejale *üks* soomekeelses materjalis kõige sagedamini määratleja *yksi* (vt näide 7), kokku 68 korral, samas kui määratlejale *mingi* vastas *yksi* ainult 3 korral. Sellega juhtude arvult peaaegu samaväärne oli aga vaste puudumine, mida tuli materjalis ette vaid 10 korra võrra vähem kui vastet *yksi*. Arvestatavalt esines vastena ka määratleja *eräs*, materjalis kokku 17 korral, kusjuures määratleja *mingi* vastena ei esinenud *eräs* materjalis kordagi. Teisi vasteid esines määratlejale *üks* vaid üksikutel juhtudel.

- (7) *Möödunud suvel rääkis mulle siin Muhus **üks** külamees, et kui majal on katus peal, siis võivad kasvõi ukсед-aknad eest ära olla, aga majaga ei juhtu midagi - ta püsib.* (ELLEN: 36)
*Viime kesänä **yksi** kylänmies Muhulla sanoi, että jos talolla on kunnon katto, niin ei haittaa, vaikka ikkunat ja ovet puuttuisivat, talolle ei tapahdu mitään, se kestää.* (ELLEN-SM: 36)

Määratleja *mingi* puhul oli soomekeelses tekstis vaste puudumine aga kõige tavalisem (vt tabel 1): kõigist 160 määratleja *mingi* esinemisest peaaegu pooltel juhtudel ehk kokku 78 korral soomekeelses tõlkes vaste puudus (vt näide 8). Kui vaste oli siiski olemas, vastas määratlejale *mingi* kõige sagedamini aga *jokin*, seda kokku 36 korral, kusjuures määratlejale *üks* vastas see vaid 1 korral. Järgmisena, kokku 30 korral, kerkisid *mingi* puhul esile muud vasted peale eelduspäraste otsitud määratlejate. Muid vasteid esines vähem.

(8) *Nudi olevat seal Merivälja aias endale veel naela jalga astunud **mingi** ehitussodi hulgas tammudes.* (ELLEN: 94)

Nudi oli kuulemma astunut naulaan Meriväljan-puutarhassa rakennusjätteissä rämpiessään. (ELLEN-SM: 98)

Määratlejale *mingi* esines soomekeelses tekstis seejuures üsna lai valik erinevaid vasteid: kokku 15 erinevat tekstisõna, kusjuures 10 neist esinesid vastetena vaid ühel või kahel korral ning seejuures vaid määratlejale *mingi*, mitte kordagi määratlejale *üks*. Neid erinevaid sõna *mingi* vasteid olen kirjeldanud eespool, kusjuures ootuspärasest erinevaid vasteid esines määratlejale *üks* vaid 3 korral. Ootuspärasest vastetest erinevate vastete hulgas oli suurima esindatusega aga kvantorpronoomen *mikään* kokku 18 esinemisjuhuga, kusjuures ka see esines vaid määratleja *mingi* vastena (vt eelpool näide 4).

Lisaks eespool kirjeldatule esines materjalis kokku 6 juhul indefiniitne määratleja *üks* või *mingi* ka paaris koos teise määratlejaga. Kuna neid juhtumeid oli vähe, käsitlen neid selles töös pigem erijuhtumitena, kusjuures paarikaupa esinenud määratlejad ei ole kaasatud laiemasse kvantitatiivsesse ega kvalitatiivsesse analüüsi selles ega teistes vaadeldud teostes.

Nii määratlejad *üks* kui ka *mingi* esinesid materjalis koos mõne teise määratlejaga kumbki 3 korral. *Üks* oli kõigil juhtudel paaris mõne demonstratiivpronoomeniga, 2 korral seejuures pronoomeniga *selline* 2 ning 1 korral pronoomeniga *see*. *Mingi* oli aga kõigil 3 juhul paaris refleksiivpronoomeniga *oma*. Määratlejatena on nii pronoomenid *see*, *selline* kui ka *oma* seejuures definiitse tähendusega (Pajusalu 2017a: 383). Sellistel juhtudel, kus samas nimisõnafaasis kasutatakse koos mitut määratlejat, täidavad need pragmaatiliselt aga erinevaid funktsioone (Pajusalu 2017a: 385). Kui referendile viitamisel esinevad paaris *üks* ja *see*, märgib indefiniitpronoomen *üks*, et tegu on teate vastuvõtjale tundmatu referendiga, samas kui määratleja *see* märgib, et kõnelejale endale on referent siiski tuttav, nagu seda on *koisarkofaag* järgmises näites (vt näide 9). Sellist kasutust on aga peetud pigem suulisele keelele omaseks (Pajusalu 2017b: 574).

(9) *Need kapid olid vanasti täitsa tühjad, vanaema kapis rippus üks talvepalitu ja paar kitlit ja üks see kilest koisarkofaag, aga seal sees midagi ei olnud.* (ELLEN: 74)

Sarnaselt eelpool kirjeldatuga märgitakse ka sel puhul, kui paaris on määratlejad *üks* ja *selline*, et referenti mainitakse kuulajale otsesõnu esimest korda, st see on kuulajale tundmatu, kuid definiitse määratlejana märgib proadjektiiv *selline*, et mitte küll referenti ennast, kuid selle omadust mainitakse juba korduvalt, kusjuures see on seeläbi kuulajale tuntud (Pajusalu 2017b: 580). Niisiis järgnevas näites referent *kalts* on teate vastuvõtjale veel tundmatu, mida märgib indefiniitne määratleja *üks*, kuid selle omadus *vanaroosa* on juba eelnevast kontekstist teada, mistõttu võib sellele viidata definiitse tähendusega määratlejaga *selline* (vt näide 10).

(10) *Pikapeale pleekisid bordoopunased asjad vanaroosaks ja just üks selline vanaroosa kalts oli nüüd lehtede kokkukandmiseks.* (ELLEN: 28)

Nendel juhtudel, kus indefiniitne määratleja *mingi* esineb koos definiitse tähendusega refleksiivpronoomeniga *oma*, viidatakse pronoomeniga *mingi* sellele, et referent (*tööd*) on tundmatu nii info edastajale kui ka info vastuvõtjale, kusjuures pronoomeniga *oma* näidatakse kõnealuse referendi seotust lause tegevussubjektiga (*külamees*) (vt näide 11).

(11) *Ja noh, seekord on külamehel mingid omad tööd ees, ta pole minu juurde jõudnud.* (ELLEN: 38)

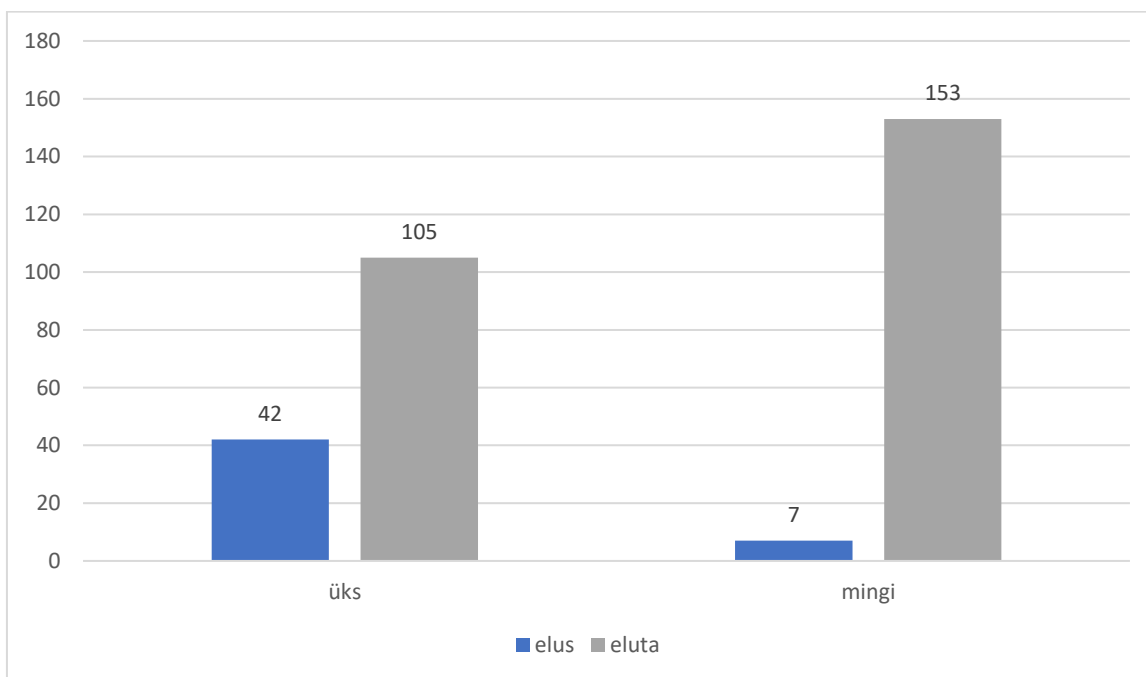
Eestikeelses tekstis kahekaupa esinenud määratlejatele puudus soomekeelses tekstis sageli vaste sootuks, kokku lausa 4 korral 6st. Määratlejatele *üks* ja *mingi* puudus vaste seejuures võrdselt, kummalegi 2 korral. Kui soomekeelses tekstis oli kahekaupa esinenud määratlejatele vaste olemas, siis 1 korral ühele määratlejale paarist vaste siiski puudus (vt näide 12). Teisel korral oli ka soomekeelses tekstis olemas vaste kummalegi eestikeelses alustekstis kasutatud määratlejale.

(12) *Olin ühte sellist näärivana isegi ninast hammustanud, sest ta nägi kahtlaselt tuttav välja.* (ELLEN: 206)

Yhtä pukkia olin jopa puraissut nenästä, koska se näytti epäilyttävän tutulta. (ELLEN: 219)

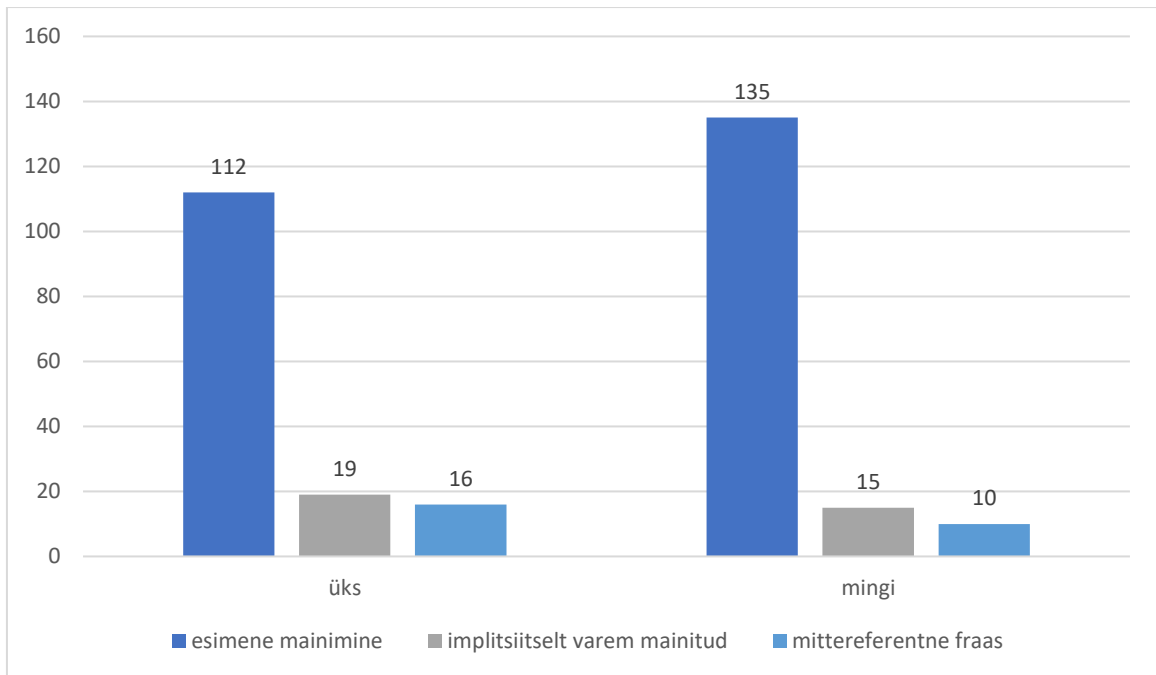
3.1.2. Määratlejate muutujapõhine analüüs

Kõigist eesti lähtekeele analüüsitud lausetest, mis sisaldasid nimisõnafraasi määratlejaga *üks* või *mingi*, viidati eluta referendile tunduvalt sagedamini kui elusale: eluta referendile viidati kokku 258 juhul, samas kui elusale viidati vaid 49 juhul (vt joonis 1). Elusale referendile viidates oli neist aga selgelt eelistatum indefiniitne määratleja *üks*, samas kui eluta referentide puhul oli ülekaalus määratleja *mingi*.

Joonis 1. Määratlejate *üks* ja *mingi* jaotus referendi elususe järgi.

Ootuspäraselt oli kummagi määratleja esinemine kõige tavalisem referendi esmamainimisel: seda analüüsitud 307 lausest 247 juhul, kusjuures määratlejate vahel ei esinenud suuri erinevusi (vt joonis 2). Referendi varasemat implitsiitset mainimist esines kokku 34 juhul, kusjuures määratlejate *üks* ning *mingi* jaotus oli taas enam-vähem võrdne. Lisaks eelmainitule eristasin materjalist ka 26 sellist juhtu, kus oli tegu nimisõnafraasi mittereferentse kasutusega, mispuhul ma mainimise järjekorda ei arvestanud. Ka nendel juhtudel oli määratlejate *üks* ja *mingi* osakaal enam-vähem võrdne.

Joonis 2. Määratlejate *üks* ja *mingi* jaotus referendi mainimise järgi.

Varasemalt implitsiitselt mainitud referentide hulka arvestasin need juhud, mispuhul referent oli eelnevast kontekstist kaudselt tuletatav, ehkki mitte päris otsesõnu mainitud. See tähendab, et enne spetsiifilise referendi esile toomist oli tekstis mainitud mingi suurem rühm, mille hulka referent kuulub. Näiteks järgmises näites on spetsiifiline indefiniitne referent *üks neiu*, kes kuulub tekstis eespool mainitud rühma *uued Tallinna koolikaaslased* (vt näide 13). Referendi eelnevate implitsiitsete mainimiste korral oli seda umbes pooltel kordadel ehk kokku 18 korral 34st tehtud samas lauses. Eelnevas lauses oli referenti implitsiitselt mainitud 8 korral, 4 korral aga ka kaks lauset tagasi, 1 korral kolm lauset tagasi ning kokku 3 juhul ka veel kaugemal. Määratlejate *üks* ja *mingi* vahel selles aspektis suuri erinevusi ei esinenud.

(13) *Bleiserit hakkasin ma tahtma rohkem kui midagi muud peale esimest kohtumist uute Tallinna koolikaaslastega. [...] seal oli üks neiu, kes lõi mind oma iluga sõna otseses mõttes pahviks.* (ELLEN: 64)

Nimisõnafraasi mittereferentseteks kasutuseks loetud juhtudel ei olnud võimalik tuvastada konkreetset referenti, kuna indefiniitse määratlejaga fraase kasutati pigem geneeriliselt või iseloomustavalt, kusjuures kõnealune referent liigitati mingisugusesse rühma kuuluvaks. Näiteks järgnevas näites ei viidata fraasiga *üks kullisilm* ühelegi konkreetsele referendile, vaid

sellega iseloomustatakse referenti *ta*, öeldes, et referendile iseloomulikuks tunnuseks oli terav silmanägemine (vt näide 14).

(14)*ta nägi eemalt-kaugelt ära, mitu sõrmust kellelgi sõrmes on, ta oli üks kullisilm*
(ELLEN: 107)

Kuigi nii määratleja *üks* kui ka *mingi* võivad esineda nii ainsuses kui ka mitmuses, oli ainsusevorm eelistatum: seda 307 lausest kokku 260 juhul, neist esines ainsuses määratleja *üks* 142 ja *mingi* 118 korral. Võrreldes määratlejaga *üks* esines *mingi* aga märksa enam ka mitmuses: kõigist materjalis esinenud 47 mitmusevormist 42 juhul kasutati määratlejat *mingi* (vt näide 15), kusjuures määratleja *üks* esines mitmuses vaid 5 korral.

(15)*Suur bassein oli, vesiroosid panid pardid nahka, aga hundinuiaid jäid ja isegi mingid kalad elasid seal, ma ei tea küll, kuidas see võimalik on.* (ELLEN: 24)

Kuna kääne ja süntaktiline roll on tihedalt seotud kategooriad, tasub vaadata neid koos. Materjalis esinesid indefiniitse määratlejaga *üks* või *mingi* nimisõnafraasid eelkõige subjekti, adverbiaali ja objektina (vt tabel 2). Sellest lähtuvalt esinesid need käänetest ootuspäraselt peamiselt nominatiivis ning partitiivis (vt tabel 3). Nominatiivile ja partitiivile lisaks olid materjalis rohkem esindatud ka genitiiv ja adessiiv, seda kumbki peamiselt adverbiaalina. Üldistavalt võib öelda, et määratlejate *üks* ja *mingi* kasutuse erinevus tuleb välja eelkõige selles, et fraasid määratlejaga *üks* esinesid eelkõige subjektina, fraasid määratlejaga *mingi* subjektiga võrdväärselt ka objektina ja adverbiaalina, st *mingi*-fraaside kasutus jaotus süntaktiliste rollide vahel võrdsemalt (vt tabel 2).

Tabel 2. Määratlejate *üks* ja *mingi* jaotus süntaktilise rolli järgi.

	Subj	Advl	Obj	Predv	genAtr	Kokku
Üks	71	38	21	10	7	147
Mingi	50	44	50	12	4	160
Kokku	121	82	71	22	11	307

Tabel 3. Määratlejate *üks* ja *mingi* jaotus käände järgi.

	Nom	Part	Gen	Ade	Ine	Ill	Ela	Transl	All	Kokku
Üks	87	8	31	15	1	3	1	1		147
Mingi	50	57	29	14	5	2	1	1	1	160
Kokku	137	65	60	29	6	5	2	2	1	307

3.2. „Tätini Ellen“

Järgnevas kahes alapeatükis analüüsin kvantitatiivselt soome keelde tõlgitud tekstis „Tätini Ellen“ esinenud määratlejaid ja nende vasteid eestikeelses alustekstis. Esimeses alapeatükis esitan kõigepealt üldised tulemused ning määratlejate *yksi*, *eräs*, *jokin* ja *joku* vasted alustekstis eraldi. Teises alapeatükis arvestan sagedusloendites ka analüüsitud muutujatega.

3.2.1. Määratlejate üldjaotus

Originaalis eestikeelse teose soomekeelse tõlke „Tätini Ellen“ 220 leheküljelt kogusin kokku 254 lauset indefiniitsete määratlejatega *yksi*, *eräs*, *joku* ning *jokin* (vt tabel 4). See tähendab, et tõlgitud teoses esines lehekülje kohta keskmiselt 1,15 indefiniitset määratlejat, mida on vähem kui eestikeelses alustekstis, kus vastav tulemus oli 1,48. Otsitud määratlejatest esines materjalis kõige rohkem määratlejaid *jokin* ning *yksi*. Neist rohkem kui poole võrra vähem esines määratlejat *joku* ning sellest omakorda poole võrra vähem määratlejat *eräs*.

Nende otsitud soome keele indefiniitsete määratlejate vastetena eestikeelses alustekstis esinesid ootuspäraselt kõige sagedamini määratlejad *üks* kokku 88 korral ning *mingi* 51 korral (vt tabel 4). 29 juhul puudus eestikeelses alustekstis vaste seal, kus soomekeelses tekstis kasutati indefiniitset määratlejat. Kokku aga suisa 86 juhul vastas eestikeelses alustekstis soome keele indefiniitsetele määratlejatele *yksi*, *eräs*, *joku* või *jokin* midagi muud kui määratlejad *üks* või *mingi*.

Tabel 4. Soome keele määratlejate vasted eestikeelses alustekstis.

	Üks	Mingi	Vasteta	Muu	Kokku
Jokin		34	16	58	108
Yksi	70	3	9	6	88
Joku	1	14	4	19	38
Eräs	17			3	20
Kokku	88	51	29	86	254

Viimati kirjeldatud 86 juhust kokku 52 korral oli muuks vasteks mõni muu indefiniitne pronoomen (vt tabel 5). Sinna kuulusid näiteks teised kvantorpronoomenid, kuid ka mõned indefiniitsed proadverbid ning proadjektiivid. Omaette kategooriana eristasin ka erinevad indefiniitsed ajaväljendid, mida esines 23 korral. Sellised olid indefiniitse määratlejaga *üks* või *mingi* moodustunud sulandvormid *üksvahe*, *ükskord* ning *mingivahe*, kuid esines ka muid ebamäärast aega väljendavaid sõnu. Kokku 5 juhul esines vastetena ka definiitse tähendusega muid määratlejaid, nende seas demonstratiiv- ja refleksiivpronoomen. Viimati mainitud kategooriasse liigitasin ka soome keele üksiku indefiniitse määratleja vastena esinenud määratlejatepaarid *üks oma* ja *mõni taoline*, millest kumbki koosneb ühest indefiniitset ja ühest definiitset määratlejast. Kuigi need määratlejad täidavad lauses erinevaid pragmaatilisi funktsioone, otsustasin need siinkohal liigitada muude definiitsete määratlejatega kokku. Mujal töös olen aga otsustanud paari kaupa esinenud määratlejaid käsitleda erandjuhtudena, mida ma seetõttu muusse analüüsi kaasanud pole.

Tabel 5. Muud vasted eestikeelses alustekstis.

	Jokin	Yksi	Joku	Eräs	Kokku
Muu indef pronoomen	<i>Mõni</i> (11), <i>keegi</i> (2), <i>miski</i> (1), <i>mõningad</i> (1), <i>millegipärast</i> (7), <i>kuskil/kuskilt/kuhugi</i> (11),		<i>mõni</i> (8), <i>keegi</i> (7), <i>mingisugune</i> (2)	<i>Keegi</i> (2)	52
Indef ajaväljend	<i>Üksvahe</i> (11) <i>mingivahe</i> (1), <i>vahepeal</i> (5), <i>kunagi</i> (3), <i>kord</i> (1)	<i>üksvahe</i> (1), <i>ükskord</i> (1),			23
Muu (def) määratleja		<i>selline</i> (1), <i>oma</i> (1), <i>üks oma</i> (1)	<i>mõni taoline</i> (1)	<i>selline</i> (1)	5
Leksikaalne sõna	<i>jupp</i> (1), <i>osa</i> (1), <i>pikk</i> (1), <i>veidi</i> (1)	<i>jupp</i> (1)	<i>osa</i> (1)		6
Kokku	58	6	19	3	86

Ülejäänud 6 juhul vastas soome keele määratlejale eestikeelses alustekstis hoopis mõni iseseisev leksikaalne tähendusega sõna, kusjuures ka need olid tihti seotud aja väljendamisega (vt näide 16).

- (16) *Siihen mennessä, kun äiti sai Paidesta ensimmäisen oman asuntonsa, oli Juhan ollut jo **jonkin aikaa** kuollut* (ELLEN-SM: 165)
*Selleks ajaks, kui ema Paidesse esimese oma korteri sai, oli Juhan muidugi juba **jupp aega** surnud.* (ELLEN: 156)

Tõlgitud tekstis kõige sagedamini esinenud soome keele indefiniitsele määratlejale *jokin* vastas eestikeelses alustekstis ootuspärastest vastetest kõige sagedamini määratleja *mingi* (vt eespool tabel 4). Erinevaid vasteid esines määratlejale *jokin* aga üsnagi palju: kokku 18 erinevat tekstisõna, millest 12 esinesid materjalis ainult määratleja *jokin* vastetena ning seejuures pigem vaid üksikute esinemistena (vt tabel 5). Selle poolest käitus *jokin* määratlejaga *mingi* sarnaselt:

ka sõnale *mingi* esines soomekeelses tekstis mitmeid erinevaid vasteid, mis näitab kummagi määratleja funktsionaalset mitmekülgust.

Materjalis osatähtsusest kolmandana esinenud määratleja *joku* vastena alustekstis esines kõige sagedamini samuti määratleja *mingi* (vt eespool tabel 4). Seejuures võib ka *joku* kohta märkida, et selle erinevate vastete hulk on võrdlemisi suur arvestades seda, et *joku* esines materjalis vaid 38 korral: määratlejale *joku* esines eestikeelses alustekstis vastena kokku 7 erinevat tekstisõna.

Võrreldes näiteks määratlejaga *jokin* olid määratleja *yksi* vasted aga tunduvalt ühekülgsemad. Kokku 88 määratleja *yksi* esinemisest lausa 70 korral vastas sellele eestikeelses alustekstis määratleja *üks* (vt tabel 4). Sellega sarnaselt käitus ka määratleja *eräs*, millele vastas peaaegu kõigil juhtudel samuti määratleja *üks*, kusjuures see oli materjalis vähim esinenud indefiniitne määratleja.

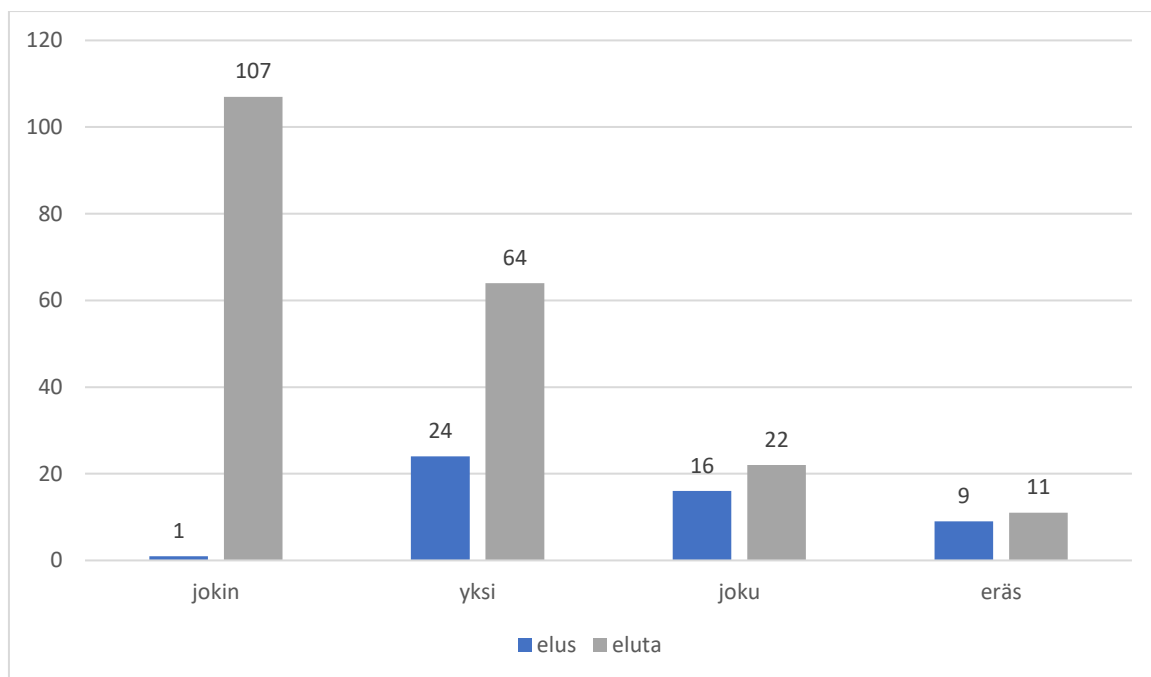
Nendele kirjeldatud juhtumitele lisaks esines ka selles materjalis paaris määratlejaid. Kokku 2 korral esines määratleja *joku* koos samuti määratlejana toimiva refleksiivse tähendusega pronoomenilaadse adjektiiviga *oma*. Kummalgi juhul vastas neile ka eestikeelses alustekstis mitu määratlejat, kusjuures soome keele määratlejale *oma* vastasid eestikeelses tekstis erinevad refleksiivpronoomenid: 1 korral *oma* (vt näide 17) ja 1 korral *enda*. Indefiniitse ja definiitse tähendusega määratlejad täidavad koos esinedes seejuures erinevaid pragmaatilisi funktsioone, nagu ka eelnevalt kirjeldatud: indefiniitne *joku* viitab referendi tundmatusele nii kõneleja kui kuulaja jaoks ning definiitne *oma* näitab referendi seotust lause tegevussubjektiga.

(17) *Martin oli kehitlelyt mummistakin jonkun oman poliittisen teoriansa, ja oli paljon mahdollista, että hän piti mummin näkemyksiä suorastaan edistyksellisinä.* (ELLEN-SM: 138)

Vanaema kohta oli tal ka välja mõeldud mingi oma poliititeooria, võimalik, et ta pidas tema vaateid täiesti eesrindlikeks. (ELLEN: 131)

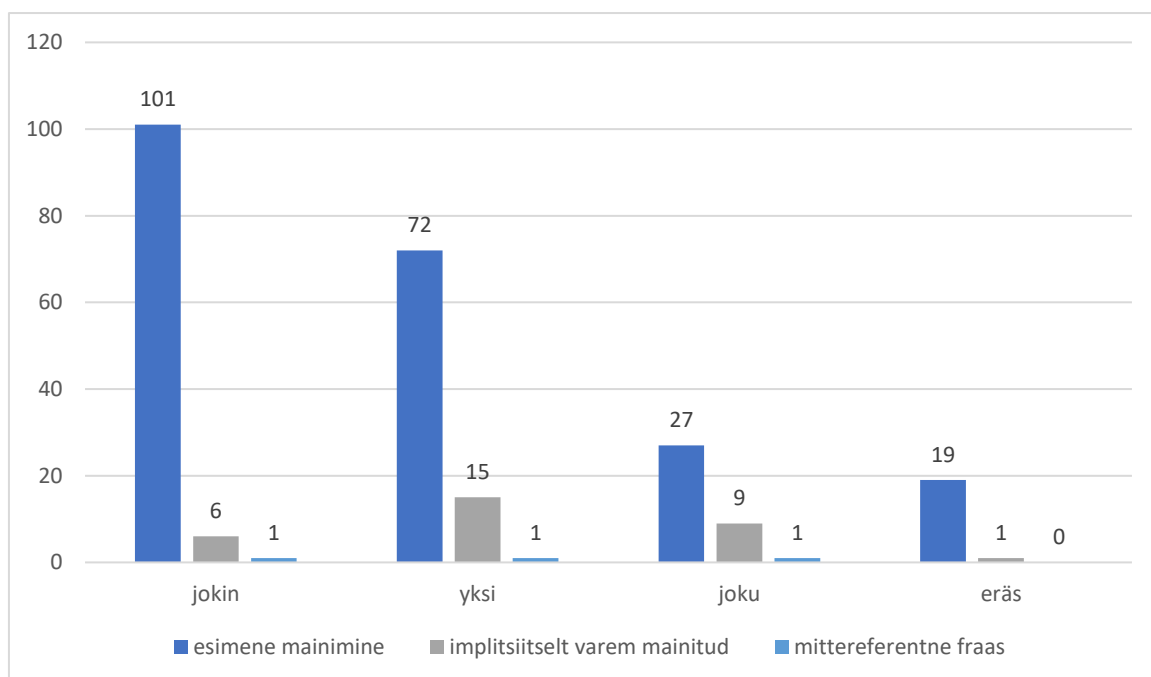
3.2.2. Määratlejate muutujapõhine analüüs

Ka tõlkes kasutati indefiniitseid määratlejaid eelkõige eluta referentidele viitamiseks: analüüsitud 254 lausest 204 juhul, samas kui elusale referendile viidati vaid 50 korral (vt joonis 3). Eluta referendile viidates kasutati enim määratlejat *jokin*, mis esineski nii vaid ühel korral. Määratleja *yksi* oli aga elusate referentide puhul kõige sagedamini esindatud, kuigi osatähtsuse poolest ei jäänud palju maha ka *joku* ja *eräs*.

Joonis 3. Määratlejate jaotus elususe järgi.

Ootuspäraselt kasutati ka soomekeelses tõlkes indefiniitseid määratlejaid eelkõige esmaviitamisel: seda 219 korral 254 lausest. Seejärel 31 juhul oli referenti eelnevalt implitsiitselt mainitud ning 4 korral oli tegu ka mittereferentse fraasiga (vt joonis 4).

Joonis 4. Määratlejate jaotus referendi mainimise järgi

Varasemateks implitsiitseteks mainimisteks arvestasin need juhud, kus enne spetsiifilisele indefiniitsele referendile viitamist mainiti mõnd suuremat rühma, nagu järgmises näites *pino nahkapaloista ommeltuja takkeja* ‘pinu nahalappidest õmmeldud jopesid’ (vt näide 18). Alles peale seda tõsteti teiste seast esile indefiniitne referent *yksi jättikokoinen takki* ‘üks hiigelsuur jope’. Erinevate indefiniitsete määratlejate esinemissageduste juures ei olnud aga siinjuures suuri erinevusi: *yksi* esineb selles kontekstis küll pisut sagedamini ja *eräs* vaid ühel korral, kuid kuna materjali hulk on väike ja *eräs* esineb kogu materjalis pigem vähe, ei ole siinkohal hästi võimalik suuremaid üldistusi teha.

(18) *Ellenilla oli myös mielialasormus, Pietari I:n pääsiäismunia ja pino nahkapaloista ommeltuja takkeja. Myöhemmin sukulaisemme Reedik sai yhden jättikokoisen takin, yhtä vähän pienempää käytti äitikin.* (ELLEN-SM: 17)

Tal olid ka tujusõrmus ja Peeter Esimese munad ja pinu lappidest nahkjopesid, üks hiigelsuur läks hiljem Reedikule, ühte vähe väiksemat kannab mu ema siinemaani (ELLEN: 18)

Kui eestikeelses alustekstis oli referendi eelnevate implitsiitsete mainimiste korral seda kõige sagedamini tehtud samas lauses, siis soomekeelses tõlkes paiknes eelmine mainimine kõige sagedamini, kokku 17 korral eelnevas lauses. 7 korral oli referenti varasemalt implitsiitselt mainitud ka samas lauses, 4 juhul kaks lauset eespool ning 3 juhul kaugemal kui kolm lauset tagasi.

Eestikeelse alusmaterjaliga võrreldes vähem, kokku vaid 4 korral esines soomekeelses tekstis selliseid indefiniitse määratlejaga fraase, mille liigitasin mittereferentseteks. Näiteks järgmises näites esinev fraas *jonkin sortin hiekkakivi* ‘mingit sorti liivakivi’ kirjeldab seal reaalse referendi asemel pigem geneerilist rühma, kuhu referent *se* ‘see’ oma omaduste põhjal liigitatakse (vt näide 19).

(19) *Sen värit ja muodot vaihtelivat jouhevasti – ehkä se ei ollutkaan liuskekiveä, vaan jonkin sortin hiekkäkiveä?* (ELLEN-SM: 31)

Ja kõik selles värvide ja pindade liikumises oli pehme, sulav, äkki see ei olnudki paekivi, vaid mingit sorti liivakivi? (ELLEN: 31)

Soomekeelses tõlkes esinesid ligi kõigil juhtudel, kokku 240 juhul määratlejad ainsuses, kusjuures mitmusevormis määratlejaid tuli materjalis ette vaid 14 korral. Neist kõige

sagedamini esines mitmuses *jokin* (vt näide 20), kuid see võib olla tingitud eelkõige sellest, et *jokin* oli kogu materjalis kõige rohkem esinenud indefiniitne määratleja: teised määratlejad esinesid mitmuses vaid mõned korrad vähem. Vaid *eräs* ei esinenud materjalis kordagi mitmuses.

(20) *Ehkä joinain vuosina Ellenillä ei ollutkaan eläimiä?* (ELLEN-SM: 129)

Võib-olla ikkagi olid mingid aastad, kus Ellenil loomi ei olnud. (ELLEN: 122)

Nagu eestikeelses alustekstis, nii ka soomekeelses tõlkes olid esindatuimad süntaktilised rollid adverbiaal, subjekt ja objekt (vt tabel 6), kuid seda alustekstiga võrreldes erinevas järjestuses, kusjuures alustekstis esinesid indefiniitse määratlejaga nimisõnafraasid sagedamini subjektina kui adverbiaalina. Soomekeelses materjalis esindatuimad käänded olid aga subjektiga seotud nominatiiv ja eelkõige objektiga, kuid ka adverbiaaliga seotud genitiiv ning neile lisaks ka inessiiv (vt tabel 7). Viimane neist erineb eestikeelse lähteteksti tulemustest, kus esines määratlejate puhul soomekeelse tõlkega võrreldes tunduvalt rohkem ka partitiivi. Seda nähtavasti seetõttu, et soomekeelses tekstis kasutati määratlejaid sagedamini adverbiaalina ja vähem objektina, mis tingib ka inessiivi suurema ja partitiivi väiksema esindatuse materjalis.

Erinevate määratlejate jaotuses oli nii määratlejate *yksi*, *joku* kui ka *eräs* puhul on kõige tavalisem süntaktiline roll subjekt, mis on seotud ka nende kõigi sagedase esinemisega nominatiivis (vt tabel 6, tabel 7). Neist kolmest erineb jällegi määratleja *jokin*, mille puhul on esmatähtsaks süntaktiliseks rolliks adverbiaal, mistõttu seda esineb materjalis ka laiemalt erinevates (semantilistes) käänetes, neist kõige sagedamini inessiivis.

Tabel 6. Määratlejad süntaktilise rolli järgi.

	Advl	Subj	Obj	genAtr	Predv	Kokku
Jokin	84	15	5	3	1	108
Yksi	29	38	16	4	1	88
Joku	1	22	9	4	2	38
Eräs	7	11		1		20
Kokku	121	86	31	12	4	254

Tabel 7. Määratlejad käände järgi.

	Nom	Gen	Ine	Ela	Ess	Ade	Part	Ill	Transl	Kokku
Jokin	14	12	38	16	5	10	7	5	1	108
Yksi	39	26	11	1	5	2	2	2		88
Joku	27	10					1			38
Eräs	11	2			6		1			20
Kokku	91	50	49	17	16	12	11	7	1	254

3.3. „36 uurnaa“

Järgnevas kahes alapeatükis analüüsin kvantitatiivselt algupäraselt soome keeles kirjutatud tekstis „36 uurnaa“ esinenud määratlejaid *jokin*, *yksi*, *joku* ja *eräs* ja nende vasteid eestikeelses tõlkes. Esimeses alapeatükis esitan kõigepealt üldised tulemused ning määratlejate *yksi*, *eräs*, *jokin* ja *joku* vasted tõlkes eraldi. Teises alapeatükis kaasan kvantitatiivsesse analüüsi ka analüüsitud muutujad.

3.3.1. Määratlejate üldjaotus

Originaalis soomekeelse teose 267 leheküljelt kogusin kokku 67 lauset, mis sisaldasid indefiniitseid määratlejaid *yksi*, *eräs*, *joku* või *jokin* (vt tabel 8). Niisiis keskmiselt esines teoses lehekülje kohta 0,25 indefiniitset määratlejat, mis on oluliselt väiksem tulemus kui originaalselt eestikeelses teoses esinenud 1,48 määratlejat lehekülje kohta. Kõige rohkem esines materjalis määratlejat *jokin*. Sellest ligi kolm korda vähem esines määratlejat *yksi* ning sellest veel vähem pigem vaid üksikute esinemistega *eräs* ja viimasena *joku*.

Soome keele indefiniitsete määratlejate vastetena eestikeelses tõlkes esinesid kõige tihedamini määratlejad *üks*, kokku 28, ning *mingi* kokku 20 korral (vt tabel 8). Soome keele indefiniitsele määratlejale puudus eestikeelses tekstis vaste vaid 1 juhul ning ülejäänud 18 korral vastas otsitud määratlejatele midagi muud kui *üks* või *mingi*.

Tabel 8. Määratlejate vasted eestikeelses tõlkes.

	Üks	Mingi	Vasteta	Muu	Kokku
Jokin	4	20		14	38
Yksi	14				14
Eräs	8		1		9
Joku	2			4	6
Kokku	28	20	1	18	67

Muudeks vasteteks olid seejuures peamiselt teised indefiniitsed kvantorpronoomenid *mõni* 13 (vt näide 21) ja *miski* 3 juhul või siis indefiniitsed proadverbid *kusagilt* ning *miskipärast* kumbki 1 juhul.

(21) *Tai miten hävetti, kun **joku** aikuinen kommentoi kaikkien kuullen "naisistumista".*

(URNID: 112)

*Või kui häbi oli, kui **mõni** täiskasvanu kommenteeris kõikide kuuldes "naiseks saamist".*

(URNID-EE: 103)

Materjalis enim esinenud määratlejale *jokin* vastas jällegi kõige sagedamini eesti keele määratleja *mingi*, kusjuures teiste määratlejate vastena määratlejat *mingi* selles materjalis ei esinenud (vt eespool tabel 8). Ka algupäraselt soomekeelses materjalis erines *jokin* teistest määratlejatest selle poolest, et sellele esines eestikeelses tõlkes kõige suurem hulk erinevaid vasteid, suurem osa neist seejuures ainult määratleja *jokin* vastetena, mida kirjeldasin ülevaatlilikult eespool.

Teiste vaadeldud määratlejate vasted eestikeelses tõlkes olid pigem ühekülgsed, mida ilmselt aga mõjutas ka olemasolevate näidete vähesus (vt eespool tabel 8). Nii määratlejate *yksi* kui ka *eräs* vastena eestikeelses tekstis esines selles materjalis ainult määratleja *üks*, kusjuures vaid ühel korral määratlejale *eräs* vaste puudus, mis oli seejuures ka ainus taoline juhus materjalis. Määratlejale *joku*, mida esines materjalis kõige vähem, vastas eestikeelses tõlkes kõige sagedamini, kokku 4 korral määratleja *mõni*. 2 korral esines selle vastena ka määratleja *üks*.

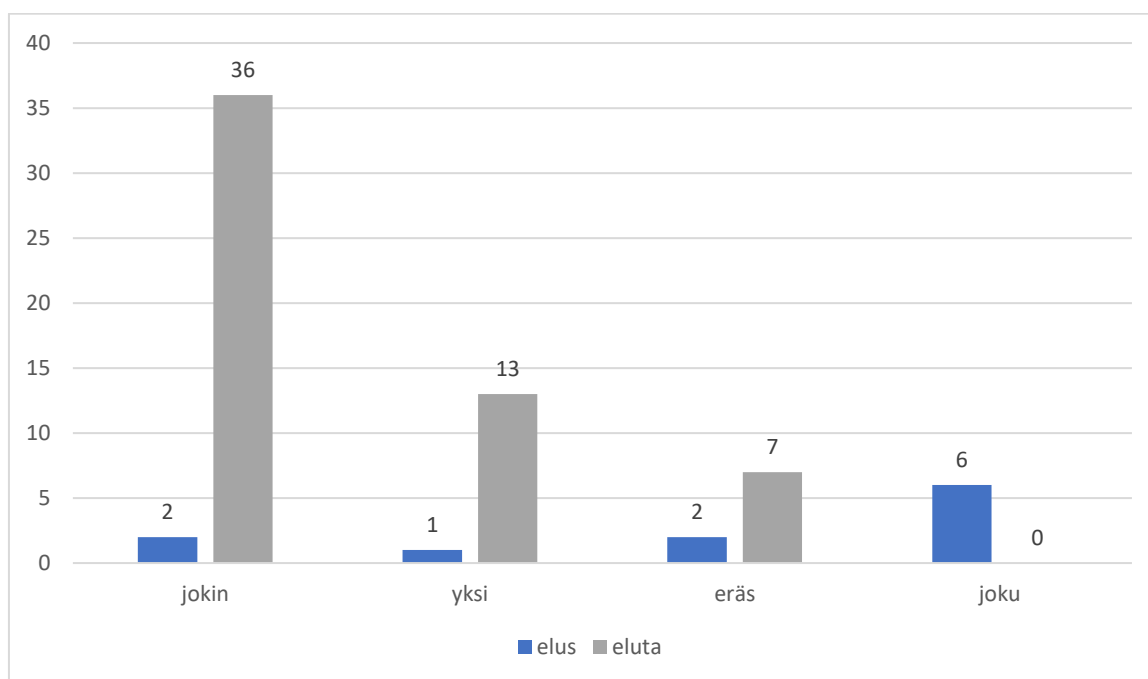
Nende seas esines materjalis ühel korral määratleja *yksi* ka paaris demonstratiivpronoomeniga *tämä*. Selle vastena eestikeelses tõlkes esinesid indefiniitne määratleja *üks* ning definiitne määratleja *see* lauses samuti kahekaupa (vt näide 22).

(22) *On silti hyvä, että otin vielä **tämän yhden** toimen, ryhdyin selvittämään pesäamme, viimeisen kerran vielä suorimaan rihmoja, tutkimaan syitä ja juuria.* (URNID: 17)

*On siiski hea, et võtsin veel **selle ühe** ülesande, hakkasin korrastama meie pärandit, viimast korda veel niidistikku sirgu tõmbama, uurima süüid ja juuri.* (URNID-EE: 17)

3.3.2. Määratlejate muutujapõhine analüüs

Analüüsitud määratlejatega nimisõnafraasidest viidati ka originaalkeelena soomekeelses materjalis peamiselt eluta referentidele, täpsemalt 56 korral, kusjuures elusatele referentidele viidati kokku 11 korral (vt joonis 5). Seejuures eristus teistest määratleja *joku*, millega viidati tekstis ainult elusatele referentidele. Kõigi teiste vaadeldud määratlejate puhul olid aga selgelt eelistatud eluta referendid.

Joonis 5. Määratlejate jaotus referendi elususe järgi.

Ootuspäraselt oli ka selles materjalis kõigi erinevate indefiniitsete määratlejate puhul tegemist eelkõige referentide esmamainimistega, seda kokku 57 juhul 67st. Siiski ühel juhul tõlgendasin indefiniitse määratlejaga nimisõnafraasi ka referendi teiseks mainimiseks (vt näide 23).

(23) *Mummo jaksoi tehdä pitkää työtä, jaksoi uskoa, että **jonain päivänä** suuri sängynpeitto on valmis, että **jonain päivänä** sylissä on kilometri hohtavaa reunapitsiä* (URNID: 37)
*Vanamemm jaksas teha pikka tööd, jaksas uskuda, et **ühel päeval** on suur vooditekk valmis, et **ühel päeval** on tal süles kilomeetri jagu säravat ääre pitsi* (URNID-EE: 35)

Kokku kolmel korral tuvastasin materjalis niisuguseid juhtumeid, kus referent oli enne eelnevas kontekstis implitsiitselt mainitud, st suurem rühm, kuhu referent kuulub (*paketit* ‘pakid’), oli mainitud enne, kui üks referent (*yksi paketti vuodelta 1938* ‘üks pakk aastast 1938’) teiste samasuguste seast esile tõsteti (vt näide 24). Sellistel juhtudel esinesid materjalis vaid määratlejad *yksi* ning *jokin*.

(24) *Nyt me äitini rakas puhutaan **paketeista**. Erityisesti **yhdestä paketista vuodelta 1938**, mutta ajattelin myös antaa sinulle mukaan yhden ihan erityisen käärön.* (URNID: 49)
*Nüüd, armas ema, me räägime **pakkidest**. Eriti **ühest pakist 1938. aastast**, aga mõitlesin anda sulle kaasa ka ühe erilise kompsu.* (URNID-EE: 46)

Ülejäänud 6 juhtu tõlgendasin nimisõna fraasi mittereferentseks kasutuseks. Näiteks järgnevas näites iseloomustatakse rinnastatud referente fraasiga *yksi karkea apukeino* ‘üks tahumatu abivahend’, st indefiniitse määratlejaga fraasis puudub tegelik referent (vt näide 25). Niisugustel juhtudel esines 5 juhul määratleja *jokin* ja 1 korral määratleja *yksi*.

(25) *Aikajanan tekeminen ja kaikenlainen kaavioiden piirteleminen on **yksi karkea apukeino**.* (URNID: 78)
*Ajajoone tegemine ja igasugune lõigete joonistamine on **üks tahumatu abivahend**.* (URNID-EE: 72)

Referendi järgnevatel mainimistel oli referenti eelnevalt kõige sagedamini ehk kokku 3 korral 4st (implitsiitselt) mainitud eelnevas lauses, ühel juhul ka samas lauses. Referendi järgnevatel mainimistel esines seejuures määratlejaid *jokin* ja *yksi* võrdselt 2 korral.

67 analüüsitud indefiniitset määratlejast peaaegu kõik esinesid ainsuses ning vaid kahel korral mitmuses. Mitmusevormis esines materjalis seejuures ainult määratleja *jokin* (vt näide 26).

(26) **Jotkin** merkinnät näinä aikoina viittaavat siihen, että olisit ollut tekemisissä nuorison sosiaalitarkkailun kanssa. (URNID: 174)

Mõned sissekanded neist aegadest viitavad sellele, et sul on olnud tegemist noorsoo ühiskondliku järelevalvega. (URNID-EE: 163)

Algupäraselt soomekeelses materjalis olid süntaktilistest rollidest indefiniitse määratlejaga fraaside puhul suurima osatähtsusega adverbiaal ja subjekt (vt tabel 9). Sellega seotult oli käänetest esmatähtis nominatiiv ning adverbiaali tõttu esines tihti essiiv, kuigi lisaks sellele esines ka teisi semantilisi käändeid (vt tabel 10). Nominatiiv oli aga ainus kääne, milles olid esindatud kõik vaadeldud indefiniitsed määratlejad materjalis.

Erinevate määratlejate jaotuse puhul ilmneb soomekeelsest alusmaterjalist, et adverbiaal on esmatähtis või üks esmatähtsatest süntaktilistest rollidest nii määratlejate *yksi*, *eräs* kui *jokin* puhul (vt tabel 9), mis pigem erineb eespool kirjeldatud eestikeelsete määratlejate tulemustest, kusjuures olulisimad rollid olid eelkõige subjekt ja objekt. Subjekt on vähemalt selles materjalis oluline ka soome keele määratlejate *joku* ja *jokin* puhul, kusjuures *joku* esinebki siin vaid subjektina ning *jokin* enam-vähem võrdset võrreldes adverbiaali rolliga, kuid kuna vaadeldud näiteid on vähe, on raske teha üldistusi. Küll aga on selles materjalis objekti roll pigem marginaalne, mis niisiis erineb alapäraselt eestikeelse materjali analüüsi tulemustest. Määratlejate *jokin*, *yksi* ja *eräs* seotus semantiliste käänetega on niisiis samuti peegeldus adverbiaaliroolist.

Tabel 9. Määratlejad süntaktilise rolli järgi.

	Advl	Subj	Obj	Predv	genAtr	Kokku
Jokin	12	14	6	4	2	38
Yksi	9	3	1	1		14
Eräs	8	1				9
Joku		5			1	6
Kokku	29	23	7	5	3	67

Tabel 10. Määratlejad käände järgi.

	Nom	Ess	Gen	Ela	Ine	Abl	Ade	Part	Kokku
Jokin	20	3	8	3		1	2	1	38
Yksi	4	4	1	3	2				14
Eräs	1	5			2	1			9
Joku	5		1						6
Kokku	30	12	10	6	4	2	2	1	67

3.4. „36 urni“

Järgnevas kahes alapeatükis analüüsin kvantitatiivselt algupäraselt soome keeles kirjutatud teksti „36 urnaa“ eestikeelses tõlkes „36 urni“ esinenud määratlejaid *üks* ja *mingi* ja nende vasteid soomekeelses alustekstis. Esimeses alapeatükis esitan kõigepealt üldised tulemused ning määratlejate *üks* ja *mingi* vasted eraldi. Teises alapeatükis kaasan kvantitatiivsesse analüüsi ka analüüsitud muutujad.

3.4.1. Määratlejate üldjaotus

Soome keelest eesti keelde tõlgitud teose „36 urni“ 256 leheküljelt kogusin analüüsiks kokku 73 indefiniitset määratlejad *üks* või *mingi* sisaldavat lauset (vt tabel 11). Niisiis esines teoses lehekülje kohta keskmiselt 0,29 määratlejat, mida on pisut rohkem kui soomekeelses alustekstis, kuid tunduvalt vähem kui algupäraselt eestikeelses tekstis, kus vastav tulemus oli 1,48. Seejuures esines kogutud materjalis määratlejaid *mingi* ja *üks* aga enam-vähem võrdselt, kuigi *mingi* esines pisut sagedamini.

Määratlejate *üks* ja *mingi* vastetena soomekeelses alustekstis esinesid ootuspärastest soome keele indefiniitsetest määratlejatest kõige sagedamini määratlejad *jokin* ja sellest umbes poole havemini määratleja *yksi*, määratlejad *eräs* ja *joku* esinesid vastetena aga pigem vaid üksikjuhtudel (vt tabel 11). Ühtekokku 7 juhul eestikeelses tõlkes kasutatud indefiniitsele määratlejale *üks* või *mingi* soomekeelses alustekstis vaste puudus ning ülejäänud 18 juhul vastas otsitud määratlejatele midagi muud.

Tabel 11. Määratlejate vasted soomekeelses alustekstis.

	Jokin	Yksi	Eräs	Joku	Vasteta	Muu	Kokku
Üks	4	13	8	3	5		33
Mingi	20				2	18	40
Kokku	24	13	8	3	7	18	73

Muudest vastetest oli kõige sagedam indefiniitne kvantorpronoomen *mikään*, mis esines kokku 15 korral, kuid ka proadverbid *milloinkaan* ja *mitenkään* kumbki 1 korral ning proadjektiiv *minkäänlainen* samuti 1 korral. Kõik need esinesidki tekstis ainult määratleja *mingi* vastetena, kusjuures määratlejale *üks* ei vastanud need materjalis kordagi (vt tabel 11). Neid loetletud pronoomeneid võib ka nimetada eituslembesteks (sm *kieltohakuinen*) ehk sellisteks, mis esinevad eelistatult või eelkõige eituslausetes, kusjuures need sisaldavad soome keele eitavat liidepartiklit *-kAAAn* (VISK § 757). Ka järgnev näide, kus määratlejale *mingi* vastas *kAAAn*-liitega *mikään*, on eitav lause (vt näide 27).

(27) *Nimetad kiirrongi eraldi, see on tänapäev, rööbastel ei tossutanudki **mingi** sajandialguse auruvedur, kui teid koju toodi.* (URNID-EE: 121)

*Mainitset erikseen moottorikiitojunan, se on nykyaikaa, ei keulilla puuhkuttanutkaan **mikään** vuosisadan alun höyryveturi, kun teitä kiidätettiin kotiin!* (URNID: 132)

Kõige sagedasem vaste määratlejale *mingi* oli aga ikkagi *jokin*, kuigi seda esines kõigi otsitud määratlejatest erinevate vastete koondsummaga võrreldes peaaegu võrdsel määral (vt tabel 11). Määratleja *üks* vastena alustekstis esines kõige sagedamini aga *yksi*, mis ei esinenud kordagi vastena määratlejale *mingi*.

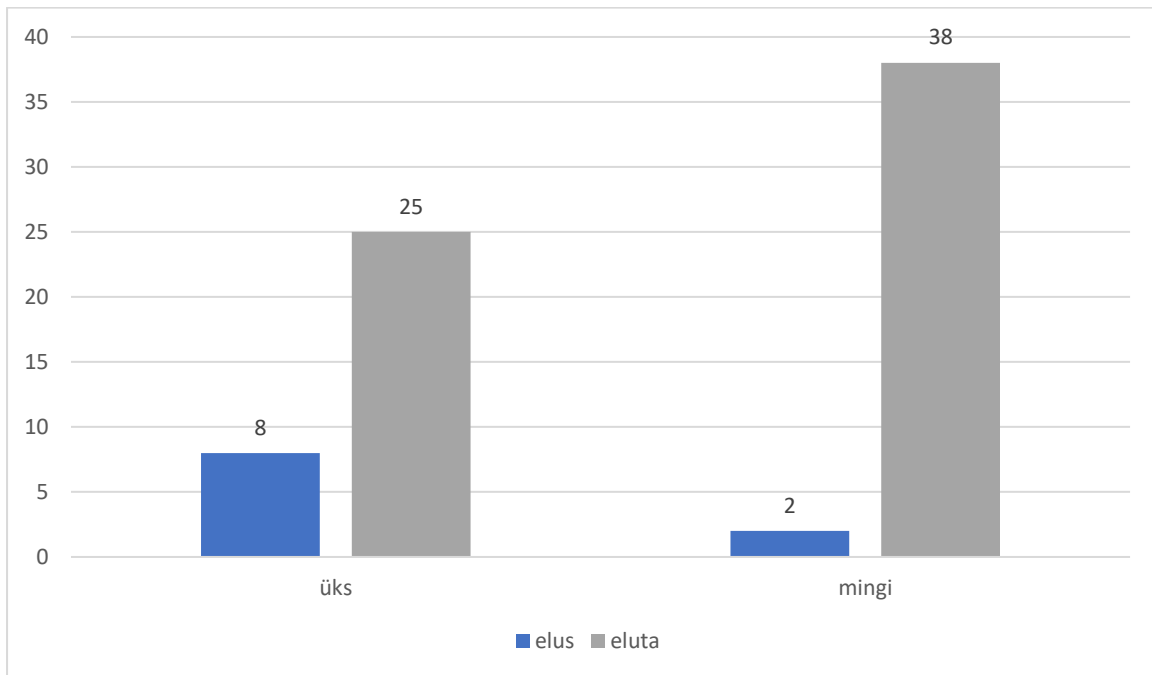
Kirjeldatud juhtudest kokku kahel korral esinesid materjalis indefiniitne määratleja *üks* ning demonstratiivpronoomen *see* definiitse määratlejana lauses kahekaupa (vt näide 28). Kummalgi juhul esinesid ka soomekeelses alustekstis määratlejad nende vastetena kahekaupa, kusjuures mõlemal juhul vastas eesti keele määratlejale *see* mõni soome keele demonstratiivpronoomen. Ühel juhul oli selleks *tämä* ning teisel juhul *tu*.

(28) *Ega **sest ühest** käkist ole millekski asja, kostab kusagilt muistne sõim. Minu kohta.* (URNID-EE: 241)

Eihän *tuosta yhestä* määräkkeestä oo minkään tekijäks, kuuluu jostain muinainen soi ma. Minua tarkoittaen. (URNID: 260)

3.4.2. Määratlejate muutujapõhine analüüs

Ka teoses „36 urni“ viidati vaadeldud indefiniitsete määratlejatega eelkõige eluta referentidele, seda 63 juhul 73st (vt joonis 6). Neil 10 juhul, mil viidati elus referendile, oli esindatum määratleja *üks*. Eluta referendile viitamisel oli aga ülekaalus määratleja *mingi*.

Joonis 6. Määratlejate jaotus referendi elususe järgi.

Jällegi kasutati indefiniitseid määratlejaid *üks* ja *mingi* peamiselt ehk kokku 62 juhul 73st referendile esmaviitamisel. Eelnevale lisaks kokku 3 juhul oli referent aga eelnevas kontekstis implitsiitselt mainitud. See tähendab, et enne spetsiifilise indefiniitse referendi esile toomist oli mainitud suuremat rühma, kuhu see kuulub. Näiteks järgmises näites on fraasiga *miski väga muistne* esmalt mainitud laiemat rühma, kusjuures alles pärast seda tuuakse rühmast esile üks spetsiifiline referent *mingi mõttevälgatus*, mida laiendab ka relatiivlause (vt näide 29). Kui referenti oli eelnevalt implitsiitselt mainitud, tehti seda kõigil 3 korral eelnevas lauses, kusjuures määratleja *üks* esines 2 ja *mingi* 1 korral.

(29) *Oletan, et seal kohas, kus värin algab, püüab väljendust leida **miski väga muistne**.*

***Mingi mõttevälgatus**, mis tahab tulla maailma, kuid ei ole sõnu.* (URNID-EE: 211)

Lisaks eristasin kokku 8 juhtu, mil oli tegu nimisõna fraasi mittereferentse kasutusega. Näiteks järgmises näites kasutatakse fraasi *mingi atleet* referendi *ma* suhtes iseloomustavalt, kusjuures tegelik referent puudub (vt näide 30). Sellistel juhtudel oli määratleja *mingi* materjalis pisut esindatum.

(30) *ma ei ole kunagi olnud mingi atleet, alati teiste kannul, teistest nõrgem* (URNID: 183)

Uuritud määratlejatest pea kõigil juhtudel ehk 71 juhul 73st esines määratleja ainsuses. Kumbki vaadeldud määratleja esines seejuures mitmuses vaid 1 juhul (vt näited 31, 32).

(31) *Maestro kuulutab süüdistust: naistel ei ole teha midagi, Hilversum, Marseille, Sundsvall, Praha, Leningrad ühinevad kuulutamise, nii on, ühed* hoorad kõik (URNID: 150)

(32) *Kas teil ei ole siis mingeid kõrgemaid väärtusi?* (URNID: 107)

Kõige esindatumad lauseliikmed eestikeelses tõlketekstis olid adverbiaal ja subjekt ning neist väiksema esindatusega osatähtsuselt kolmandana ka objekt (vt tabel 12). Kõige esindatumad käänded olid neist süntaktilistest rollidest lähtuvalt aga nominatiiv ja adessiiv ja vähem ka partitiiv (vt tabel 13). Kuigi analüüsitava materjali on eestikeelses tõlgitud tekstis vähem kui algupäraselt eestikeelses tekstis, paistab nii, et nende vahel on siiski üks oluline erinevus: kui originaalkeeles esinesid *üks*-fraasid ülekaalukalt subjektina, siis tõlgitud materjalis on määratleja *üks* puhul kõige esindatum lauseliige hoopis adverbiaal. Soomekeelne alustekst peegeldub eestikeelses tõlgitud tekstis ka objektirolli pisut väiksemas osatähtsuses, kuid kuna näiteid oli vähe, on raske teha suuremaid üldistusi.

Tabel 12. Määratlejad süntaktilise rolli järgi.

	Advl	Subj	Obj	Predv	genAtr	Kokku
Üks	19	9	3	1	1	33
Mingi	12	16	7	4	1	40
Kokku	31	25	10	5	2	73

Tabel 13. Määratlejad käände järgi.

	Nom	Ade	Part	Gen	Ine	Ela	Abl	Kokku
Üks	10	11		4	5	2	1	33
Mingi	20	9	9	2				40
Kokku	30	20	9	6	5	2	1	73

3.5. Kvantitatiivse analüüsi tulemuste keelepõhine süntees ja kahe keele võrdlus

Järgnevas kahes alapeatükis võrdlen omavahel originaal- ja tõlketekstide tulemusi, püüdes sünteesida originaal- ja tõlketekste. Esimeses alapeatükis esitan eesti keele ja teises soome keele tulemused. Kolmandas alapeatükis võrdlen tulemusi kahe keele vahel.

3.5.1. Määratlejate kvantitatiivse analüüsi tulemused eesti keeles

Nii algupärasel kui ka tõlgitud eestikeelses tekstis esines määratlejaid *üks* ja *mingi* oma osatähtsuse poolest pigem võrdsel määral, kuigi määratlejat *mingi* esines kummalgi juhul pisut rohkem. Eestikeelses originaaltekstis esines *üks* määratlejana 47,9% ja *mingi* 52,1% kordadest, kusjuures eestikeelses tõlgitud tekstis oli tendents sarnane ehk *üks* esines 45,2% ja *mingi* 54,5% esinenud juhtudest. Arvuliselt esines eesti originaaltekstis määratlejaid *üks* ja *mingi* aga tunduvalt rohkem kui tõlgitud tekstis, kuigi valitud teoste maht oli võrreldav. Originaalses eestikeelses tekstis esines 208 leheküljel kokku 307 indefiniitse määratlejaga kasutusjuhtu ja tõlkes 220 leheküljel 73. Originaalkeelses tekstis esines teose ühe lehekülje kohta niisiis 1,48 indefiniitset määratlejat ning eestikeelses tõlketekstis vaid 0,29 indefiniitset määratlejat lehekülje kohta.

Määratleja *üks* vasted olid nii soome keelde tõlgitud kui ka originaaltekstis sarnased. Kummalgi juhul oli määratleja *üks* kõige sagedam vaste määratleja *yksi*, seda soomekeelses tõlgitud tekstis 22,1% juhtudest ning soomekeelses alustekstis 17,8% juhtudest. Nagu määratleja *mingi*, nii ka määratleja *üks* puhul puudus eesti keelest soome keelde tõlgitud tekstis määratlejale tihti vaste, seda lausa 18,9% juhtudest. Seevastu soomekeelses alustekstis puudus eesti keelde tõlgitud tekstis määratlejale *üks* vaste vaid 6,8% juhtudest.

Määratleja *mingi* puhul oli selle vastete osakaal soomekeelses tekstis erinev sõltuvalt sellest, kas tegu oli soome keelde tõlgitud või originaalkeelse tekstiga. Eestikeelses alustekstis kasutatud määratlejale *mingi* puudus soomekeelses tõlgitud tekstis vaste 25,1% kõikidest juhtudest ehk vaste puudumine oli *mingi* puhul seal kõige suurema osakaaluga. Soome keelest eesti keelde tõlgitud tekstis puudus soomekeelses alustekstis määratlejale *mingi* vaste aga vaid

2 juhul ehk 2,7% kõikidest juhtudest. Kui aga vaste oli olemas, vastas määratlejale *mingi* nii soomekeelses tõlgitud kui ka originaalkeelses tekstis oli kõige sagedamini *jokin*. Eesti keelest soome keelde tõlgitud tekstis oli *mingi* tõlgitud määratlejaks *jokin* 11,7% kõikidest juhtudest ning kui eesti keelde tõlgitud tekstis kasutati määratlejat *mingi*, vastas sellele soomekeelses originaaltekstis määratleja *jokin* veelgi sagedamini ehk 27,4% kõikidest juhtudest. Niisiis eestikeelses tõlgitud tekstis kasutatud määratleja *mingi* kõige sagedasem vaste oli *jokin*, samas kui algupäraselt eestikeelses tekstis esinenud määratlejale *mingi* vaste kõige sagedamini hoopis puudus.

Nii eestikeelses originaal- kui ka tõlketekstis viidati nii määratlejaga *üks* kui ka *mingi* eelkõige eluta referentidele, seda eestikeelses alustekstis 84,4% ja tõlgitud tekstis 86,3% juhtudest. Ühise tendentsina ilmnes ka see, et kummalgi juhul oli elusale referendile viitamisel eelistatum määratleja *üks*, mis esines eestikeelses originaaltekstis 84% ning tõlgitud tekstis 80% juhul kõigist elusale referendile viitamisest.

Ootuspäraselt esinesid nii eestikeelses alus- kui ka tõlketekstis määratlejad *üks* ja *mingi* eelkõige referendile esmaviitamiste puhul. Seda originaalkeeles ühtekokku 80,5% ning tõlgitud teoses 85% juhtudest. Ülejäänud juhtudel tõlgendasin määratlejaga *üks* või *mingi* kasutatud nimisõnafraasid niisugusteks kordusviitamiseks, kus referent oli eelnevas kontekstis implitsiitselt mainitud ehk varasemast kontekstist kaudselt tuletatav, ehkki mitte otsesõnu mainitud. See tähendab, et enne spetsiifilise indefiniitse referendi esile toomist mainiti suuremat rühma, mille osa referent oli. Seda esines eestikeelses originaaltekstis kokku 11,1% ja tõlgitud tekstis 4,1% kõikidest juhtudest, kusjuures määratlejaid *üks* ja *mingi* esines seejuures kummaski tekstis üsna võrdsel määral. Eelnevate implitsiitsete viitamiste puhul asus eellane seejuures enamasti kas samas või eelnevas lauses.

Esines ka selliseid lauseid, kus määratlejatega *üks* või *mingi* kasutatud nimisõnafraasi referenti polnud võimalik tuvastada, kuna fraasi kasutati pigem iseloomustavalt või geneeriliselt, mispuhul liigitasin nimisõnafraasi mittereferentseks. Seda esines eesti originaalkeelses tekstis 8,5% ja tõlgitud tekstis 11% juhtudest. Nendel juhtudel oli algupäraselt eestikeelses tekstis väikeses ülekaalus määratleja *üks* ja tõlgitud tekstis pigem määratleja *mingi*, kuid kuna selliseid lauseid esines materjalis väga vähe, ei saa nende tulemuste põhjalt suuremaid järeldusi teha.

Nii originaal- kui ka tõlketekstis esinesid määratlejad *üks* ja *mingi* peamiselt ainsuses, seda algupäraselt eestikeelses tekstis 84,7% ning tõlgitud tekstis suisa 97,3% juhtudest. Seejuures esines eestikeelses originaaltekstis *mingi* võrreldes määratlejaga *üks* tunduvalt sagedamini ka mitmuses: seda 26,3% kõikidest määratleja *mingi* esinemistest materjalis, samas kui *üks* esines

eestikeelses alustekstis mitmuses vaid 3,4% juhtudest. Tõlgitud tekstis samasuguseid järeldusi teha ei saa, kuna kumbki vaadeldud määratleja esines mitmuses vaid 1 korral.

Kummaski eestikeelses materjalis olid määratlejate *üks* ja *mingi* puhul osatähtsusest kõige esindatumad lauseliikmed subjekt, adverbiaal ja objekt. Siiski esines siinkohal originaal- ja tõlketeksti vahel erinevus: kui originaaltekstis oli neist teiste lauseliikmete suhtes pigem suure ülekaaluga esmatähtsaks süntaktiliseks rolliks subjekt, mida esines 48,3% juhtudest, siis tõlgitud tekstis hoopis 57,6% esinemisega adverbiaal, kuigi seda esines seal subjektist vaid mõne kasutusjuhu võrra rohkem. Määratlejate lõikes järgis äsja kirjeldatud tendentsi määratleja *üks*, mis esines originaalkeelses tekstis üsna ülekaalukalt subjekti rolli ning tõlgitud tekstis esines kõige sagedamini adverbiaalina. *Mingi* esines originaaltekstis kõige sagedamini aga võrdselt subjektina või objektina, samas kui tõlketekstis oli objektiroll suhteliselt väiksem ning subjekti järel oli teiseks kõige suurema tähtsusega süntaktiliseks rolliks jällegi adverbiaal.

3.5.2. Määratlejate kvantitatiivse analüüsi tulemused soome keeles

Soomekeelsest originaal- ja tõlketekstist otsisin indefiniitseid määratlejaid *jokin*, *yksi*, *joku* ja *eräs*, kusjuures kummaski materjalist ilmnnes, et *jokin* oli neist kõige laiemalt esindatud: originaaltekstis seejuures 56,7% ning eesti keelest tõlgitud tekstis 42,5% juhtudest. Osatähtsusest järgmine määratleja oli kummaski tekstis *yksi*, mida esines vastavalt originaalkeeles 20,9% ja tõlgitud tekstis pisut rohkem ehk 34,6% juhtudest. Palju väiksema esindatusega olid kummaski tekstis määratlejad *joku* ning *eräs*. Originaalkeeles esines neist tihedamini määratlejat *eräs*, kokku 13,4% juhtudest, samas kui määratleja *joku* esines 9% kõikidest juhtudest. Eesti keelest soome keelde tõlgitud tekstis esines pisut rohkem aga määratlejat *joku* aga pisut rohkem, mis esines 15% juhtudest. Määratleja *eräs* esines tõlgitud tekstis umbes 7,9% kõikidest juhtudest. Kui eelnevast analüüsist ilmnnes, et eesti originaalkeelses tekstis esines indefiniitseid määratlejaid tunduvalt rohkem kui tõlgitud tekstis, siis soome keeles oli tendents vastupidine. Algupäraselt soomekeelsest tekstist kogusin kokku 67 indefiniitseid määratlejaid sisaldavat lauset, samas kui tõlgitud tekstis esines selliseid kasutusjuhte kokku ligi neli korda rohkem ehk kokku 254. Algupäraselt soomekeelses teoses esines keskmiselt 0,25 määratlejat lehekülje kohta, samas kui eesti keelest soome keelde tõlgitud tekstis oli vastav tulemus 1,15 määratlejat ühe lehekülje kohta.

Määratlejale *jokin* vastas nii tõlgitud kui ka originaalselt eestikeelses tekstis kõige sagedamini määratleja *mingi*. Soomekeelsest alustekstist oli *jokin* tõlgitud määratlejaks *mingi* 52,6% juhtudest ning kui soomekeelses tõlgitud tekstis esines määratleja *jokin*, oli selle vaste eestikeelses alustekstis 31,5% juhtudest määratleja *mingi*. Määratleja *yksi* puhul olid vasted aga

veel palju ühekülgsemad: soomekeelsest originaaltekstist tõlgiti määratleja *yksi* määratlejaks *üks* 100% juhtudest. Siiski soomekeelses tõlgitud tekstis vastas määratlejale *yksi* eestikeelses alustekstis määratleja *üks* vaid 79,5% juhtudest, kusjuures selle vastete variatiivsus oli suurem või siis tihti vaste ka puudus. Ka soome keele indefiniitse määratleja *eräs* vastena eestikeelsetes tekstides esines peaaegu alati määratleja *üks*, seda soome keelest eesti keelde tõlgitud tekstis 88,9% juhtudest ning kui soome keelde tõlgitud tekstis esines määratleja *eräs*, oli selle vaste eestikeelses originaaltekstis 85% juhtudest samuti määratleja *üks*. Määratleja *joku* puhul ei olnud asi aga nii selge. Nagu öeldud, esines seda originaaltekstis vaid üksikutel juhtudel, kusjuures 4 juhul 6st oli see eesti keelde tõlgitud määratlejana *mõni* ning 2 juhul ka määratlejaks *üks*. Kui soome keelde tõlgitud tekstis kasutati määratlejat *joku*, oli selle vaste eestikeelses alustekstis kõige sagedamini aga hoopis *mingi*, seda 36,8% juhtudest. *Mõni* oli vastena seejuures osatähtsusest teine, millele järgnes vaid ühe võrra väiksema esindatusega ka *keegi*. *Üks* oli eestikeelses originaaltekstis *joku* vastena esindatud vaid 1 korral.

Nagu eestikeelsetes, nii ka analüüsitud soomekeelsetes tekstides viidati indefiniitsete määratlejatega eelkõige eluta referentidele: seda originaalkeelses tekstis seejuures 83,6% ning tõlgitud tekstis 80,3% juhtudest. Elus referentidele viitamisel olid seejuures natuke suurema osatähtsusega aga määratlejad *joku* ja *yksi*, millest esimene esines originaalkeelses tekstis seejuures ainult elusatele referentidele viitamisel. Tõlgitud tekstis esines *joku* elus ja eluta referentidele viitamisel pigem sarnasel määral, kusjuures elusale referendile viitamisel oli esindatuim määratleja hoopis *yksi*, seda umbes pooltel juhtudel. Samas originaalkeelses tekstis viidati määratlejaga *yksi* elusale referendile vaid 1 korral.

Jällegi ootuspäraselt esinesid nii soomekeelses originaal- kui ka tõlketekstis indefiniitsed määratlejad eelkõige referendi esmaviitamiste puhul: originaalkeelses tekstis 85,1% ning tõlgitud tekstis 86,2% juhtudest. Soomekeelses originaaltekstis tõlgendasin 1 juhul indefiniitse määratlejaga fraasi ka teiseks viitamiseks. Sel puhul kasutati määratlejat *jokin*. Varasemat implitsiitset viitamist, mispuhul oli referent varasemast kontekstist kaudselt tuletatav, tuli algupäraselt soomekeelses tekstis ette vaid 3 korral ehk 4,5% juhtudest, kusjuures tõlgitud tekstis esines varasemat implitsiitset viitamist 12,2% juhtudest. Kuna kummalgi juhul esines näiteid pigem vähe, on raske teha üldistusi neis esinenud määratlejate kohta. Siiski olid kummalgi juhul esindatud määratlejad *yksi* ja *jokin*, tõlgitud tekstis lisaks aga ka teised otsitud määratlejad, kuigi *yksi* näikse olevat pisut tihedamini esindatud. Eelnevate implitsiitsete viitamiste puhul asus eellane seejuures enamasti kas eelnevas või samas lauses, sellest kaugemat viitamist tuli ette vaid mõnel üksikul juhul. Need juhud, mispuhul referent ei olnud tegelikult tuvastatav ning indefiniitset määratlejat sisaldavat nimisõnafraasi kasutati pigem

iseloomustavalt, liigitasin mittereferentseteks, kusjuures selliseid näiteid esines soomekeelses alustekstis aga vaid 6 ning tõlgitud tekstis 3 juhul. Kummaski tekstis olid sellistel juhtudel aga esindatud määratlejad *jokin* ja *yksi*.

Analüüsitud indefiniitsed määratlejad esinesid kummaski materjalis peamiselt ainsuses: soomekeelses originaaltekstis seejuures 97% ning tõlgitud tekstis 94,5% juhtudest. Originaalkeeles esines mitmuses ainult määratleja *jokin*, kusjuures ka tõlgitud tekstis esines *jokin* kõigist määratlejatest mitmuses kõige sagedamini, kuigi seal esinesid mõnel korral mitmuses lisaks ka määratlejad *joku* ning *yksi*.

Nii algupäraselt soomekeelses kui ka tõlgitud tekstis osutus indefiniitsete määratlejate puhul esmatahtsaks lauseliikmeteks adverbiaal ning seejärel ka subjekt, kusjuures nende ja ka teiste lauseliikmete osakaalud olid kahe teksti vahelises võrdluses üllatavalt võrdsed. Seejuures olid nii originaalkeeles kui ka tõlgitud tekstis adverbiaalina kõige esindatumad määratlejad *jokin* ja *yksi*, kuigi algupäraselt soomekeelses tekstis oli nendega umbes võrdväärselt esindatud ka *eräs*. Subjektina tõusis originaalkeeles teistest pisut rohkem esile määratleja *jokin*, samas kui tõlgitud tekstis oli selles rollis esil pigem *yksi*.

3.5.3. Eesti ja soome keele määratlejate kvantitatiivse analüüsi tulemuste võrdlus

Eesti ja soome keele indefiniitsete määratlejate kvantitatiivse analüüsi tulemuste võrdluse ühe olulisima tulemusena ilmneb see, et eesti keeles kasutati määratlejaid tunduvalt rohkem kui soome keeles (vt tabel 14). Enim määratlejaid esines eestikeelses originaaltekstis ja vähim soomekeelses originaaltekstis, samas kui nende tõlked jäid tulemuste poolest nende kahe vahele. Seejuures oli ka tõlgitud tekstis näha alusteksti mõju, kuna eesti- ja soomekeelse tõlketeksti võrdluses esines rohkem määratlejaid hoopis soomekeelses.

Tabel 14. Vaadeldud teostes esinenud määratlejad kokku ja ühe lehekülje kohta.

	ELLEN	ELLEN-SM	URNID-EE	URNID
Indef määratlejaga lauseid kokku	307	254	73	67
Määratlejaid lk kohta	1,48	1,15	0,29	0,25

Kahe keele võrdlusest ilmnes erinevusena ka see, et kui eestikeelses materjalis esinesid määratlejad pigem üsna võrdselt vaid väikese ülekaaluga *mingi* kasuks, siis soome keeles oli

ka kahe kõige levinuma määratleja omavahelises võrdluses määratleja *jokin* pigem selgesti eelistatud. Seejuures arvestades ainult neid juhtumeid, mil emmas-kummas keeles kasutatud määratlejale oli teises keeles vaste olemas, vastasid üksteisele kõige sagedamini *mingi* ja *jokin* ning *üks* ja *yksi*. Seda nii üldise kasutussageduse poolest kui ka funktsionaalselt, kusjuures näiteks nii määratlejale *mingi* kui ka *jokin* vastas teises keeles tavaliselt suur hulk erinevaid vasteid, samas kui määratlejate *üks* ja *yksi* vastad olid ühekülgsamad.

Nende määratlejate funktsionaalne sarnasus avadub aga ka muudes aspektides. Kuigi kummaski keeles viitas indefiniitse määratlejaga nimisõnafaas eelkõige eluta referendile, oli kummaski keeles elusale referendile viitamise puhul esil määratleja *üks/yksi*, soome keeles lisaks aga ka *joku*, nagu on viidatud ka grammatikakirjelduses (VISK § 748).

Grammatikakirjeldustele vastavalt ja seega ka igati ootuspäraselt esinesid indefiniitse määratlejaga fraasid kummaski keeles eelkõige referendile esmaviitamiste korral. Kuna eristasin samas kategoorias ka mittereferentseid fraase, ilmnes materjali põhjal, et eesti keeles esines indefiniitsete määratlejatega mittereferentseid fraase sagedamini kui soome keeles, kus esines vaid mõni üksik selline näide. Sama kehtis varasemate implitsiitsete viitamiste kohta.

Analüüsitud määratlejate kasutamise sarnasus ilmnes aga arvus: mõlemas keeles esinesid määratlejad eelkõige ainsuses, mitmuses vaid harva. Siiski ka siin ilmneb näiteks määratlejate *mingi* ja *jokin* sarnasus, kusjuures mitmuse puhul kasutati eestikeelses materjalis kõige sagedamini määratlejat *mingi* ja soome keeles määratlejat *jokin*.

Indefiniitsete määratlejatega fraaside erinevus ilmnes aga süntaktilises rollis, mida vaatasin analüüsis käändega koos, kuna need on omavahel seotud. Ilmnes, et eesti keeles esinesid indefiniitse määratlejaga fraasid sagedamini objektina kui soome keeles, kusjuures oli kasutatud eelkõige määratlejat *mingi*. Soomekeelses materjalis esinesid vaadeldud määratlejatega fraasid aga rohkem adverbiaalina, kusjuures oli esindatuim määratleja *jokin*.

4. Määratlejale puuduvate vastetega lausete kvalitatiivne analüüs

Selles peatükis proovin ülevaatlikult ja üldistusi tehes kvalitatiivselt uurida neid materjalis esinenud juhtumeid, kus eesti- või soomekeelses tekstis esinenud indefiniitsele määratlejale vaste teises keeles puudus. Vaste puudumine hõlmab minu töös niisuguseid juhtumeid, kus teises keeles puudus vaste kasutatud määratlejale või kogu nimisõnafrasile tervikuna. Niisiis on minu töös vaste puudumine seotud eelkõige vormi, mitte tähendusega. Sellest lähtuvalt arvestasin puuduva vastega juhtudeks ka sellised juhud, kus vaadeldavale fraasile oli teises keeles tähenduse poolest küll vaste olemas, kuid vormiliselt mitte, st puudus otsene vaste lähteteksti määratlejale. Kuna tegemist oli üsna suure rühmaga, võiks see analüüs omakorda aidata vastata küsimusele, mille poolest soome keele indefiniitsete määratlejate kasutus erineb eesti keele omast.

Algupäraselt eestikeelse teose „Mitte ainult minu tädi Ellen“ soomekeelses tõlkes „Tätini Ellen“ esines kokku 136 sellist juhtu, kus alustekstis kasutatud määratlejatele *üks* või *mingi* soomekeelset vastet ei leidunud (vt tabel 15). Vastupidiseid juhtumeid, mil soome keelde tõlgitud teoses kasutati indefiniitset määratlejat seal, kus see eestikeelses alustekstis puudus, esines aga tunduvalt vähem ehk kokku 29 korral. Originaalis soomekeelse teose „36 urnaa“ eestikeelses tõlkes „36 urni“ puudus aga indefiniitsele määratlejale eestikeelne vaste vaid ühel korral ning eesti keelde tõlgitud teoses „36 urni“ kasutatud indefiniitsetele määratlejatele puudus soomekeelses alustekstis vaste 7 korral.

Tabel 15. Määratlejatele puudunud vasted analüüsitud teostes kvantitatiivselt.

	ELLEN	ELLEN-SM	URNID	URNID-EE
Tõlkes/Alustekstis kasutatud indefiniitsele määratlejale vaste puudu	29	136	7	1
Tõlkes/Alustekstis kasutatud indefiniitset määratlejaid kokku	254	307	67	73

Materjalis on seega silmatorkavalt suur rühm selliseid tõlkelausete paare, kus eestikeelsele määratlejale soome keeles määratlejat ei vasta. Esineb aga ka vastupidiseid juhtumeid ehk niisuguseid soomekeelseid lauseid, mille eesti vastes määratlejat ei ole. Siiski on määratlejatele vaste puudumise osakaal suurem kummalgi juhul siis, kui tegemist on soomekeelse tekstiga.

Kvalitatiivseks analüüsiks valin neist kirjeldatud juhtudest kokku 60 lauset. Selleks kaasan analüüsi kõik need 30 juhtumit, mil eestikeelses tekstis indefiniitset määratlejat ei kasutatud, kuid soomekeelses originaal- või tõlketekstis oli sama koha peal määratleja olemas. Materjali nappuse tõttu kaasan järgnevasse analüüsi niisiis 29 sellist juhtumit, kus määratleja puudus algupäraselt eestikeelses tekstis ja ka 1 sellise juhtumi, kus määratleja puudus eesti keelde tõlgitud tekstis.

Neile juhtumitele lisaks valin samuti 30 sellist juhtumit, kus soomekeelses tekstis indefiniitne määratleja puudus, kuigi eestikeelses oli see olemas. Nende lausete hulka valin kõik need 7 juhtumit, mil määratleja puudus algupäraselt soomekeelses tekstis ning lisaks juhuvalimiga veel 23 sellist lauset, kus määratleja puudus soome keelde tõlgitud tekstis. Neist kirjeldatud kokku 30 lausest valin juhuslikkuse alusel 15 sellist lauset, kus eestikeelses tekstis esinenud määratleja oli *üks* ja 15 sellist lauset, kus kasutatud määratleja oli *mingi*.

Edaspidi lähtun vaatlusel sellest keelest, milles määratleja puudus, samas kui teises keeles oli see olemas, ning püüan kvalitatiivse analüüsi käigus leida mõningaid üldistavaid vastuseid sellele, mis võis määratleja puudumise tingida, kaasates võimalusel ka kvantitatiivse analüüsi tulemusi.

4.1. Määratlejale puudus vaste eestikeelses tekstis

Neid juhtumeid, mil eestikeelses tekstis indefiniitne määratleja puudus, kuid soomekeelses tekstis oli vastavas kohas olemas, oli kogu materjalis kokku vaid 30 näidet, millest kaasasin kvalitatiivsesse analüüsi kõik juhud. Neist juhtumitest puudus vaste kõige sagedamini määratlejale *jokin* ja seejärel määratlejatele *yksi*, *joku* ja *eräs* (vt tabel 16), kuid kuna see trend vastab ka nende määratlejate üldistele esinemissagedustele materjalis, ei saa selle põhjal suuremaid järeldusi teha.

Tabel 16. Soome keele vasteta määratlejad esinemissageduse järgi.

Jokin	Yksi	Joku	Eräs	Kokku
16	9	4	1	30

Juba esmasel vaatlemisel aga selgus, et põhjused sellele, miks ühes või teises keeles indefiniitne määratleja puudus, kui see teises keeles olemas oli, ei ole alati selged. Üks lihtsamaid seletusi on tõenäoliselt seotud ka tõlkijate valikutega, kusjuures indefiniitne määratleja puudus näiteks eestikeelses tekstis sageli sellistel juhtudel, kui võrreldes soomekeelse tekstiga puudus lisaks määratlejale ka see nimisõna, mille atribuudina määratleja

soomekeelses tekstis esines. See tähendab, et nendel juhtudel oli teisiti tõlgitud nimisõnafraas tervikuna, kui mitte kogu lause. Selliseid juhtumeid oli valimis 11. Nendest 7 korral johtus kogu nimisõnafraasi puudumine sellest, et lause mõte tervikuna oli eesti keeles esitatud hoopis teises sõnastuses, mis välistas määratleja kasutamise lauses. Seda on tehtud järgnevas näites (vt näide 33), kus soomekeelne fraas *yksi ratkaisematon tilanne* 'üks lahendamatu olukord' on eestikeelsesse tõlkesse siirdatud vaid tähenduse, mitte aga vormi järgi.

(33) *Taas yksi ratkaisematon tilanne.* (ELLEN-SM: 198)

Midagi ei lahenenud. (ELLEN: 186)

Järgmisel 3 juhul ei puudunud soomekeelse teksti määratlejaga nimisõnafraasile vaste täielikult, vaid see oli tähenduse poolest millegi muuga asendatud, samas kui vormiliselt oli sõnastust muudetud nii, et määratleja puudus. Näiteks järgmises näites on soome keeles fraas *jonkin aikaa* 'mõnda aega' asendatud sõnaga *korra*, mis on tähenduse poolest lähedane ning täites lauses samuti adverbialide rolli (vt näide 34). Seejuures on ka märkimist väärt, et kõigil kolmel niisugusel juhul oli tegu ajaadverbialidega.

(34) *Mutta päälle nelikymppisenä hän oli jonkin aikaa tukevammassa kunnossa, kuten kaikki meidän suvun naiset, minä mukaan lukien.* (ELLEN-SM: 58)

Aga pealt neljakümme oli ta korra ka priskem, nagu kõik meie suguvõsa naised, mina kaasa arvatud. (ELLEN: 56)

Ühel juhul oli tõlgitud lausest aga puudu vaid indefiniitse määratlejaga nimisõnafraas soome keele vastele *eräänä päivänä* 'ühel päeval', samas kui lause muu sõnastus oli säilinud pigem üsna sarnasena (vt näide 35). Ka sel juhul oli eestikeelses tekstis vaste puudu niisiis (aja)adverbialile.

(35) *Ehkä oltiin keväässä 1948, kun eräänä päivänä valokuvaaja tuli tarhaan.* (URNID: 27)

Oli ehk 1948. aasta kevad, kui lasteada tuli päevapiltnik. (URNID-EE: 25)

Teise rühmana eristasin niisugused juhtumid, kus kahes keeles esines fraasipõhjane küll samaväärne nimisõna, st see oli samaväärsena olemas, kuid määratleja oli ikkagi puudu, mille võis seejuures tingida fraasi süntaktiline roll, täpsemini esinemine adverbialina. Nagu ilmselt juba ka eelmisest vormipõhisest liigitusest, kipub eesti keeles soome keelega võrreldes

määratleja puuduma seal, kus see on lauses adverbiaalina: seda isegi siis, kui fraasipõhi on eesti keeles samaväärne. Selliseid lauseid esines valimis kokku 4. Nagu ka eelnevast kvantitatiivsest analüüsist selgus, olid soome keele indefiniitsed määratlejad süntaktilistest rollidest kõige sagedamini seotud nimelt adverbiaaliga, samas kui eesti keele indefiniitsete määratlejate puhul osutusid need natuke vähem sagedaks. Näiteks järgmises näites (vt näide 36) esineb vaadeldav fraas nii soomekeelses kui ka eestikeelses tekstis lauses adverbiaalina, kusjuures kummaski on olemas ka samaväärne nimisõna *oopperasta/ooperist*, kuid soomekeelses tekstis on selle juures ka määratleja, samas kui see eestikeelses puudub.

(36) *Se oli vielä sitä aikaa, kun hänellä oli iso nuttura, yllä sama musta takki kuin Juhanin hautajaisissa, mustat remmikengät, käsineet, aivan kuin jostain oopperasta.* (ELLEN-SM: 94)

see oli see aeg, kuita veel oma suurt krunni kandis, seljas oli sama must mantel, mis Juhani matustel, mustad pandlaga kingad, kindad, no nagu ooperist (ELLEN: 90)

Eelnevalt kirjeldatust pisut erinev rühm on selline, kus soome keeles määratlejaga fraas esines eesti keelega võrreldes erineva lauseliikmena või erinevas käändes, kuid mitte kummaski keeles seejuures adverbiaalina. Sellesse rühma liigitasin valimist samuti kokku 4 lauset, millest kahel juhul esinesid fraasid erinevates keeltes erinevate lauseliikmetena, kummalgi korral seejuures ühes keeles subjektina ja teises objektina. Näiteks järgmises näites (vt näide 37) on soomekeelne määratlejaga fraas *yksi Miidurannankauppa* lauses objekt, kuid eestikeelses tekstis *Miiduranna pood* on määratlejata ja lauses subjekt. Teisel kahel juhul esinesid mõlemad küll lauses subjektina, kuid üks nominatiivis ja teine partitiivis.

(37) *Myöhemmin meillä päin avattiin vielä yksi Miidurannankauppa, jota en ottanut koskaan omakseni* (ELLEN-SM: 51)

Hilisemal ajal tekkis piirkonda lisaks veel Miiduranna pood, mis ei hakanud mulle kunagi meeldima (ELLEN: 49)

Nendest kolmest kirjeldatud rühmast erinevate näidete rühmitamine või üldse määratleja puudumisele põhjuse leidmine osutus aga keerulisemaks. Eriti keeruline on määratleja puudumisele seejuures põhjust leida nendel juhtudel, kus vaadeldav fraas paiknes nii soome kui eesti keeles samas süntaktilises positsioonis ning ka samas käändes, kusjuures tunnetuslikult võiks vähemalt minu hinnangul ka eestikeelses tekstis samas kohas indefiniitne

määratleja olla. Näiteks järgmises näites (vt näide 38) sobiks vähemalt vormi poolest lausesse ka eestikeelse nimisõna *külamees* juurde indefiniitne määratleja *üks*. Niisugused laused esinesid minu valimis süntaktilistest rollidest peamiselt subjekti või objektina, kuid ühel korral ka predikatiivina ning ühel korral genitiivtribuudina. Kuna aga näiteid oli vähe, ei saa nende tulemuste põhjal teha üldistusi. Seda sorti näiteid eristasin kokku 8 tükki.

(38) *Talvella otetaan paisuntasäiliö pois käytöstä, ja se on mieletön operaatio, johon yksi kylänmies tulee apuun.* (ELLEN-SM: 38)

talveks võetakse ju hüdrofoor välja, see on ilge mässamine, külamees tuleb appi (ELLEN: 37)

Viimase kolme lause puhul tuli soome- ja eestikeelsete fraaside vahel küll ette mõningaid erinevusi, kuid lausete hulk on liiga väike, et teha üldistavaid järeldusi. Näiteks erinesid need kahel juhul arvus, kuid kuna kvantitatiivsest analüüsist eesti ja soome keele vahel selles aspektis suuri erinevusi ei esinenud, ei pea ma seda vähemalt selle materjali põhjal selgeks põhjuseks eestikeelses tekstis määratleja puudumisele. Siiski võib märkida, et analüüsitud 30 lausest 5 juhul oli eestikeelses tekstis puudunud määratleja vaste soome keeles mitmuses. Esines ka üks selline juhtum, kus lauseid eristavaks teguriks oli erinev lausetüüp, kusjuures soomekeelne lause oli öeldistätelause ja eestikeelne vastav lause oli eksistentsiaallause.

4.2. Määratlejale puudus vaste soomekeelses tekstis

Neid juhtumeid, mil soomekeelses tekstis indefiniitne määratleja puudus, kuid eestikeelses oli olemas, esines vastupidisega võrreldes tunduvalt rohkem: mõlema eestikeelse teksti peale kokku 143 juhtu, millest 136 korral puudus soomekeelne vaste eestikeelses originaaltekstis kasutatud määratlejale ning 7 korral ka teose eestikeelses tõlkes kasutatud indefiniitsele määratlejale (vt eespool tabel 15). Sagedamini puudus vaste materjalis määratlejale *mingi*, seda 78 korral, kusjuures määratlejale *üks* puudus vaste kokku 58 korral, kuid seda ilmselt pigem seetõttu, et määratlejat *mingi* esineski materjalis pisut rohkem. Nagu öeldud, valisin kvalitatiivseks analüüsiks loodud valimisse võrdsest 15 sellist juhtumit, kus vaste puudus määratlejale *üks*, ning 15 sellist juhtumit, kus vastet ei olnud määratlejale *mingi*.

Ka soomekeelses materjalis ei olnud juhuvalimisse sattunud näidete puhul alati selge, miks täpselt mõnes kohas indefiniitne määratleja võis puududa, kuid siinkohal oli see ootuspärasem,

kuna nagu varasemast analüüsist selgus, ongi eestikeelses materjalis indefiniitsete määratlejate kasutamine palju levinum.

Siiski eristus eestikeelsest valimist võrdlemisi suur hulk niisuguseid lauseid, kus indefiniitse määratlejaga nimisõnafraasis määratleti mõni laiem rühm või kategooria. Selliseid lauseid eristasin valimist kokku 11. Selle rühma sees tegin aga ka sisemise liigituse. Esimesel juhul oli tegu nimisõnafraasi mittereferentse kasutusega predikatiivlause, kusjuures fraasi kasutati iseloomustavalt subjekti suhtes. Pajusalu (2004: 16–17) on leidnud, et selliselt võivad käituda nii määratleja *üks* kui ka *mingi*, kusjuures *üks* määratleb natuke selgema või kultuuriliselt/ühiskondlikult tuttava rühma, *mingi* aga teeb seda sama ebamäärasemalt, luues natuke raskemini piiritletava kategooria. Näiteks järgmises näites (vt näide 39) määratlejaga *üks* määratletakse rühm *kena mees*, mille hulka kuulub lause subjekti referent *ta*. Rühma *kena mees* võib seejuures pidada võrdlemisi selgena, st näiteks ühiskondlikult tuttavana. Soomekeelses lausevastes määratlejale aga vaste puudus. Sarnaseid kasutusi määratlejaga *mingi* kahjuks valimisse ei sattunud, mispärast ei saa minu valimi põhjal kahjuks kinnitada määratleja *mingi* eelpool mainitud võimalikku omadust määratleda ebamäärasest kategooriat. Seda sorti lauseid oli valimis kokku 5.

(39) *pealegi oli Nudi näinud isa ainult mõnel korral ja eks ta oli ju üks kena mees* (ELLEN: 126)

vaikka Nudi oli tavannut isän vain muutaman kerran, kuitenkin komea mies (ELLEN-SM: 132)

Eelmise kirjeldusega sarnasteks ning seega samasse rühma kuuluvaks lugesin ka sellised laused, kus tegu oli samuti ühe referendi liigitamisega mingisse suuremasse gruppi, mispuhul ei pruukinud aga alati tegu olla päris mittereferentse kasutusega. Nendel juhtudel oli seejuures nimisõna juures aga alati veel mõni atribuut, mis sai liigituse aluseks. Selline on näiteks järgmine näide (vt näide 40), milles *remont* viitab tegeliku maailma entiteedile, küll aga määratlejaga *üks* liigitatakse see kuuluvaks suuremasse rühma, milleks on *igivana remont*. Niisuguseid lauseid sattus valimisse 6.

(40) *Töstsин selle potitooli kõige tagumisse tuppa silma alt ära, seal on pooleli üks igivana remont* (ELLEN: 84)

Siirsin pottatuolin silmistäni pois takimmaiseen huoneeseen, jossa oli ikuinen remonti (ELLEN-SM: 87)

Kuna selle, valimis kõige esindatuma rühma seas oli aga mitmeid mittereferentseid fraase, missuguseid eristus seejuures ka kvantitatiivse analüüsi põhjal eestikeelses materjalis soomekeelsega võrreldes rohkem, tasub nende juures natukeseks peatuda. Nimelt on Talmy Givóni (1981: 48) järgi indefiniitse markeri *üks* kõige varasema grammatiseerumisjärgu puhul see piiratud vaid referentse kasutusega, samas kui järgmistes etappides võidakse fraase indefiniitse määratlejaga *üks* kasutada nii referentselt kui mittereferentselt. Kuigi kvantitatiivses analüüsis esines indefiniitsete määratlejatega fraaside puhul mittereferentset kasutust ka soomekeelses materjalis, oli seda eestikeelsega võrreldes vähem. Mittereferentse kasutuse suuremat osatähtsust eestikeelses materjalis tõendab ka see, et niisugustel juhtudel soomekeelses lauses määratleja vaste sageli puudus, nagu eelnevalt selgus.

Teise suure rühmana, mispuhul eestikeelses lauses määratlejat kasutati, kuid soomekeelses mitte, eristusid eitavad laused, kusjuures kõigil juhtudel kasutati sõna *mingi* (vt näide 41). Juhuvalimisse sattus kokku 9 sellist lauset.

(41) *Kõik mustrijoosud klappisid ideaalselt. **Mingeid** mulle ei olnud.* (ELLEN: 199)

Kaikki kuviot täsmäsivät tismalleen. Ei ollut kuplia. (ELLEN-SM: 212)

Nagu eestikeelses, nii ka soomekeelses materjalis oli määratleja puudumise põhjuseks kohati see, et puudus ka määratleja põhjaks olnud nimisõna ehk puudu või asendatud oli kogu nimisõnafraas tervikuna. Selliseid juhtumeid esines valimis kokku 4. Erinevalt eestikeelsest materjalist esines soomekeelses aga ka selliseid lauseid, kus puudu oli vaste mitte ainult otsitavale fraasile, vaid kogu lausele tervikuna, kusjuures seda polnud ka muu sõnastusega asendatud, st ühest keelest teise oli jäetud siirdamata ka tähendus ühes vormiga. Ühel korral oli soomekeelsest lausest puudu ainult määratlejaga fraas, kusjuures muu lauseehitus oli samaväärne, ning ühel korral oli eesti keele indefiniitse määratlejaga fraas millegi muuga asendatud, kusjuures oli taas tegu ajaadverbiaaliga (vt näide 42).

(42) *See võib tulla ka nagu vilksatus kuskilt minevikust, näiteks **üks hetk** külastas mind pilt noorest naisest, kes nõjatab vastu autot* (ELLEN: 201)

*Se voi olla kuin välähdys menneisyydestä, kuten **kerran** mieleeni ilmestynyt kuva nuoresta naisesta, joka nojasi autoon.* (ELLEN-SM: 213)

Ka soomekeelses valimis oli võimalik eristada selliseid juhtumeid, kus arvasin, et määratleja puudumine võis olla seotud süntaktiliste rollide või käänetega. Selliseid juhtumeid tuli juhuvalimis ette 4 korral. Neist 3 juhul oli vaadeldav fraas kummaski keeles lauses objekt, kusjuures eestikeelses lauses oli määratleja olemas, kuid soomekeelses mitte (vt näide 43). Ühel juhul esinesid võrreldavad fraasid lausetes ka erinevate lauseliikmetena, seda eesti keeles seejuures subjektina ja soome keeles, kus määratleja puudus, jällegi objektina.

- (43) *Vahel mõtlen täitsa tõsiselt, et mis oleks, kui suudaks juuksed maha ajada ja pruuniks värvida ja kanda näiteks **mingeid räpparipükse** (ELLEN: 104)*
*Alkaisin käyttää vaikka **räpparihousuja** (ELLEN-SM: 108)*

Kuigi selles valimis oli niisuguseid lauseid vähe, võib see ülal kirjeldatud näide olla iseloomulik ka ülejäänud materjali suhtes. Seda ühelt poolt seetõttu, et nagu ilmnes eelnevast kvantitatiivsest analüüsist, oli eestikeelses materjalis analüüsitud indefiniitsete määratlejate puhul objekt üks levinumaid süntaktilisi rolle, samas kui soomekeelses materjalis olid need esindatud pigem tagasihoidlikult. Teisalt võib see olla seotud eesti ja soome keele indefiniitsete määratlejate grammatiseerumise astmega.

Bernd Heine (1997: 74) on esitanud viieastmelise indefiniitsete artiklite grammatiseerumise mudeli, mis põhineb numeraali *üks* arenemisel indefiniitseks artiklik. Selles osutatakse muu hulgas, et grammatiseerumise algusjärgus on indefiniitne marker piiratud lauses ainult kesksetele, st kõige agentsematele osalistele, kusjuures mudelis alates grammatiseerumise kolmandast astmest võivad indefiniitse määratlejaga fraasid lauses olla kasutuses ka vähem agentsete liikmete puhul. Lisaks osutatakse, et grammatiseerumise astmel kõrgemal asuvad indefiniitsed artiklid ei kaota seejuures ära ka madalamate astmete omadusi. Sellele tuginedes võib ka minu uurimistulemuste põhjal järeldada, et eesti ja soome keele grammatiseerumise aste võib olla erinev, kusjuures subjekti kui lauses kõige agentsema liikme puhul olid eesti ja soome keel pigem sarnasemad, kuna see oli kummaski keeles üks sagedasemaid rolle, samas kui eesti ja soome keele tulemused erinesid objekti puhul, mida esines niisiis eestikeelses materjalis rohkem, seda ka juhtudel, mil soome keeles määratlejale vaste hoopis puudus.

Viimasel 2 kvantitatiivsesse analüüsi kaasatud juhul esinesid otsitud fraasid kahes keeles väga sarnases lausekontekstis seejuures ka näiteks sama lauseliikmena ja samas käändes, kusjuures oli raske leida selget põhjust, miks soomekeelses tekstis selles kohas määratleja puudus või hoopis et miks see eestikeelses tekstis olemas oli.

Kokkuvõte

Selles bakalaureusetöös uurisin võrdlevalt eesti ja soome keele indefiniitseid määratlejaid, täpsemalt eesti keele *üks* ja *mingi* ning soome keele *jokin*, *yksi*, *joku* ja *eräs*. Analüüsisin nende kasutust nii originaal- kui tõlketekstides ning otsisin määratlejatele vasteid kummalgi juhul vasteid ka teisest keelest. Materjalina kasutasin Mudlumi teost „Mitte ainult minu tädi Ellen“ ja selle soomekeelset tõlget „Tätini Ellen“ ning Sirpa Kähköse teost „36 urnaa“, mille eestikeelne tõlge kannab pealkirja „36 urni“.

Määratlejate võrdlemiseks koostasin nii kvantitatiivse kui ka kvalitatiivse analüüsi. Sarnaselt varasemate uurimustega (Hint, Nahkola & Pajusalu 2017) leidsin kvantitatiivses analüüsis, et eesti keeles kasutati indefiniitseid määratlejaid soome keelega võrreldes tunduvalt rohkem. Lisaks sain kinnitust ka sellele, et indefiniitse määratlejaga fraase kasutati kummaski keeles eelkõige esmaviitamisel. Tulemused kordusid ka elususe puhul: kui eesti keeles viitas indefiniitse määratlejaga fraas elus referendile, kasutati eelkõige määratlejat *üks*. Sarnaselt eesti keelega oli ka soome keeles elusa referendi puhul eelistatum määratleja *yksi* lisaks määratlejale *joku*.

Funktsionaalselt käitusid vaadeldud määratlejad valimi ja vaadeldud muutujate põhjal niisiis üldiselt pigem sarnaselt, seejuures analüüsitud muutujatest ka grammatilises arvus. Kvantitatiivsed erinevused ilmnisid aga näiteks selles, et eesti keeles kasutati indefiniitse määratlejaga fraase palju sagedamini ka mittereferentsetena, kusjuures määratlejaga fraasi kasutati lause subjekti referendi suhtes iseloomustavalt või liigitati see oma omaduste põhjal mingisse suuremasse rühma või kategooriasse. Sellistel juhtudel soomekeelses lausevastes määratlejale sageli ka vaste puudus. Arvuline erinevus kahe keele indefiniitse määratlejaga fraaside puhul ilmnis ka süntaktilistes rollides, kusjuures eestikeelses materjalis esinesid indefiniitse määratlejaga fraasid lauses tihedamini objektina ning soomekeelses materjalis sagedamini adverbiaalina.

Töö kvalitatiivses osas piiritlesin valimit nendele juhtumitele, kus ühes keeles kasutatud indefiniitsele määratlejale teisest keeles vaste puudus, kusjuures üldiselt kordusid seal kvantitatiivse osa tulemused. Kui eesti keelest võrreldes soomekeelse lausevastega määratleja puudus, oli vaadeldav fraas tihti lauses adverbiaal. Olukord oli vastupidine, st soome keelest puudus määratleja sagedamini, kui fraas oli lauses objekt. Lisaks ilmnis, et soome keeles puudus eesti keele indefiniitsele määratlejale sageli vaste eitavates lausetes. Võimalik, et kummaski keeles avaldasid määratleja puudumisele mõju ka tõlkija valikud, kuna eriti

eestikeelses tekstis soomekeelsega võrreldes oli määratleja puudumisel sageli teisiti tõlgitud kogu nimisõnafraas tervikuna.

Siiski tuleb siinkohal märkida, et minu uurimuses analüüsiks valitud muutujad ega valim ei ole piisavad selleks, et kirjeldada kõiki võimalikke põhjuseid indefiniitsete määratlejate puudumisele või nende kasutamise erinevustele eesti ja soome keeles. Niisiis eristus ka käesoleva uurimuse kvalitatiivses analüüsis valimist hulk niisuguseid juhtumeid, mille lausevorm oli kahes keeles võrdlemisi sarnane, samas kui ühes keeles vaadeldavast nimisõnafraasist määratleja teise keelega võrreldes siiski puudus, kusjuures analüüsiks valitud muutujate põhjal ei olnud võimalik nende vahel rohkem eristusi teha.

Siiski võib mõningate võrdlevast analüüsist ilmnenuid aspektide põhjal teha ka tagasihoidlikke järeldusi vaadeldud eesti ja soome keele indefiniitsete määratlejate grammatiseerumisastme kohta, mis kahes keeles varasematele käsitlustele tuginedes kohati erines. Näiteks esinesid eestikeelses materjalis määratlejad sagedamini vähem agentsetes rollides ja ka mittereferentsetes fraasides, mida on seostatud indefiniitsete määratlejate suurema grammatiseerumisega (Givón 1981: 48; Heine 1997: 74). Kuigi eestikeelses materjalis esines indefiniitsete määratlejaid soomekeelsega võrreldes tunduvalt rohkem, mis võib olla viide ka kõrgemale grammatiseerumise astmele, oli seejuures ka eestikeelsest materjalist ilmne, et nende kasutamine ei ole kohustuslik ning on kogu materjalis seetõttu siiski pigem harv, mistõttu grammatiseerumise aste ei ole piisav selleks, et nimetada indefiniitsete määratlejaid indefiniitseteks artikliteks, nagu on osutatud ka varasemates uurimustes (Pajusalu 2009: 133–135; Hint, Nahkola & Pajusalu 2017).

Kirjandus

- Chesterman, Andrew. 1991. *On Definiteness. A Study with Special Reference to English and Finnish* (Cambridge Studies in Linguistics 56). Cambridge: Cambridge University Press.
- Dryer, Matthew S. 1989. Article-noun order. *Chicago Linguistic Society* 25. 83–97.
- Erelt, Mati 2017. Sissejuhatus süntaksisse. Mati Erelt & Helle Metslang (toim), Eesti keele süntaks (Eesti keele varamu III), 53–92. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Givón, Talmy. 1981. On the development of the numeral ‘one’ as an indefinite marker. *Folia Linguistica Historica* 2(1). 35–53.
<https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/flih.1981.2.1.35/html>.
- Haspelmath, Martin. 1997. *Indefinite pronouns*. Oxford: Oxford University Press.
- Heine, Bernd, Ulrike Claudi & Friederike Hünemeyer. 1991. *Grammaticalization: A Conceptual Framework*. Chicago: University of Chicago Press.
- Heine, Bernd. 1997. *Cognitive foundations of grammar*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Heine, Bernd & Tania Kuteva. 2006. *The Changing Languages of Europe*. New York, Oxford: Oxford University Press.
- Hint, Helen, Tiina Nahkola & Renate Pajusalu. 2017. With or without articles? A comparison of article-like determiners in Estonian and Finnish. *Lähivõrdlusi. Lähivertailuja* 27. 65–106.
<http://arhiiv.rakenduslingvistika.ee/ajakirjad/index.php/lahivordlusi/article/view/LV27.02>.
- Ingo, Rune. 1990. *Lähtökielestä kohdekieleen: johdatusta käänntieteteeseen*. Porvoo, Helsinki, Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö.

- Juvonen, Päivi. 2000. *Grammaticalizing the Definite Article. A Study of Definite Adnominal Determiners in a Genre of Spoken Finnish*. Stockholm: Stockholm University, Department of Linguistics.
- Juvonen, Päivi. 2005. On the pragmatics of indefinite determiners in spoken Finnish. Ritva Laury (toim), *Minimal Reference. The use of pronouns in Finnish and Estonian Discourse*, 190–211 (Studia Fennica Linguistica 12). Helsinki: Finnish Literature Society.
- Laury, Ritva. 1997. *Demonstratives in Interaction: The Emergence of a Definite Article in Finnish* (Studies in Discourse and Grammar 7). Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins.
- Nordlund, Taru, Ritva Laury, Renate Pajusalu & Külli Habicht. 2013. Kielikontaktit, kieliopillistuminen ja kieltenvälinen vertailu. Leena Kolehmainen, Matti Miestamo, Taru Nordlund (toim), *Kielet toistensa peilissä. Kielten vertailu tutkimusmenetelmänä*, 251–290. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Pajusalu, Renate. 1997. Is there an article in (spoken) Estonian. *Estonian typological studies* 2.8. 146–177.
https://www.academia.edu/download/44930538/erelt_estonian_2_ocr.pdf#page=144.
- Pajusalu, Renate. 2004. Viron üks ja kõik. *Virittäjä* 108(1). 2–23.
<https://journal.fi/virittaja/article/view/40310>.
- Pajusalu, Renate. 2009. Pronouns and reference in Estonian. *Sprachtypologie und Universalienforschung* 62(1/2). 122–139. <https://doi.org/10.1524/stuf.2009.0008>.
- Pajusalu, Renate 2017a. Nimisõnafraas. Mati Ereht & Helle Metslang (toim), *Eesti keele süntaks (Eesti keele varamu III)*, 378–404. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Pajusalu, Renate. 2017b. Viiteseosed. Mati Ereht & Helle Metslang (toim), *Eesti keele süntaks (Eesti keele varamu III)*, 566–589. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Pihkakoski, Riku. 2025. *Havaintoja eteläsaamen numeraalin akte artikkelimaisesta käytöstä suomen yksi-tarkenteen valossa*. Turun yliopisto, humanistinen tiedekunta, kieli- ja käännöstieteiden laitos. Kandidaatintutkielma. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025030415692>. (Vaadatud 26.11.2025).

Soome-eesti suursõnaraamat 2017. EKI keeleportaal. <https://arhiiv.eki.ee/dict/soome/>. (Vaadatud 13.05.2026).

Vilkuna, Maria. 1992. *Referenssi ja määräisyys suomenkielisten tekstien tulkinnassa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

VISK = Hakulinen, Auli, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen & Irja Alho. 2004. *Iso suomen kielioppi*. Võrguversioon. <https://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php>. (Vaadatud 29.11.2025)

Materjali allikad

ELLEN = Mudlum. 2020. *Mitte ainult minu tädi Ellen*. Tallinn: Strata.

ELLEN-SM = Mudlum. 2023. *Tätini Ellen*. Heidi Iivari (tõlk). Vantaa: Enostone.

URNID = Kähkönen, Sirpa. 2023. *36 uurnaa: väärässä olemisen historia*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Siltala.

URNID-EE = Kähkönen, Sirpa. 2024. *36 urni: eksimiste ajalugu*. Piret Saluri (tõlk). Tallinn: Koolibri.

Viron *üks* ja *mingi* sekä suomen *yksi*, *jokin*, *joku* ja *eräs*: indefiniittisten tarkenteiden kontrastiivinen analyysi. Yhteenveto.

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelin viron ja suomen kielen indefiniittisiä tarkenteita vertailevasti. Tutkimuksen kohteena olivat viron kielen tarkenteet *üks* ja *mingi* sekä suomen kielen tarkenteet *yksi*, *jokin*, *joku* ja *eräs*. Analysoin niiden käyttöä sekä alkuperäisteksteissä että käännöksissä ja vertasin tarkenteiden vastineita kummassakin kielessä. Tutkimusaineistona käytin Mudlumin teosta *Mitte ainult minu tädi Ellen* ja sen suomennosta *Tätini Ellen* sekä Sirpa Kähkösen teosta *36 uurnaa* ja sen vironnosta *36 urni*. Tutkimus sijoittuu indefiniittisyyden ja kieliopillistumisen alaan. Vaikka virossa ja suomessa ei ole varsinaista artikkelikategoriaa, aiemmissa tutkimuksissa on kuitenkin vanhan kirjakielen ja uudemman puhutun kielen perusteella esitetty, että indefiniittisen artikkelin kehittyminen indefiniittisestä tarkenteesta saattaa olla mahdollista kummassakin kielessä. Tämän vuoksi niiden käyttöä ja funktioita on tärkeää tarkastella myös nykykirjakielissä.

Tutkimuksen tavoitteena oli kuvata viron ja suomen indefiniittisten tarkenteiden kvantitatiivisia eroja sekä selvittää niiden käyttöön ja esiintymiseen vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuskysymyksiä oli kaksi:

- eroavatko indefiniittisten tarkenteiden käyttötaajuudet viron- ja suomenkielissä teksteissä ja niiden käännöksissä, ja jos eroavat, miten;
- millaisissa tapauksissa indefiniittinen tarkenne puuttuu toisesta kielestä verrattuna toiseen?

Tutkimusaineistosta keräsin kaikki tarkasteltavien indefiniittisten määritteiden esiintymät sekä niiden vastineet toisessa kielessä. Menetelmänä käytin sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista analyysia. Kvantitatiivisessa osassa tarkastelin muun muassa tarkenteiden esiintymistiheyttä, tarkenteellisten nominaalilausekkeiden referenttien elollisuutta ja esiintymisjärjestystä, nominaalilausekkeiden kieliopillista lukua ja syntaktisia rooleja. Kvalitatiivisessa osassa keskityin niihin tapauksiin, joissa toisessa kielessä käytetylle indefiniittiselle tarkenteelle ei ollut vastinetta toisessa kielessä.

Tulokset osoittivat, että virossa indefiniittisiä tarkenteita käytettiin huomattavasti enemmän kuin suomessa, mikä vahvistaa aiempien tutkimusten havaintoja. Molemmista kielissä indefiniittisiä tarkenteita käytettiin ensisijaisesti ensimaininnoissa ja elollisiin referentteihin viitattaessa virossa suosittiin erityisesti tarkennetta *üks* ja suomessa tarkenteita *yksi* ja *joku*.

Funktionaalisesti tarkenteet käyttäytyivät pääosin samalla tavoin, mutta eroja ilmeni erityisesti syntaktisissa rooleissa ja referentiaalisuudessa: virossa indefiniittisiä tarkenteita käytettiin useammin ei-referentiaalisissa ilmauksissa ja objektin asemassa, kun taas suomessa niitä esiintyi useammin adverbiaaleina, etenkin ajanilmauksissa. Sen lisäksi kvalitatiivinen analyysi osoitti, että indefiniittisen tarkenteen puuttuminen suomesta verrattuna viroon liittyi usein kielteisiin lauseisiin tai joskus myös kääntäjän tekemiin ratkaisuihin. Tulosten perusteella voidaan tehdä myös varovaisia päätelmiä indefiniittisten määritteiden kieliopillistumisesta: virossa määritteitä käytettiin useammin vähemmän agenttiivisissa ja ei-referentiaalisissa yhteyksissä, mitä on pidetty merkkinä pidemmälle edenneestä kieliopillistumisesta. Vaikka indefiniittiset määritteet olivat virossa selvästi yleisempiä kuin suomessa, niiden käyttö ei ollut kummassakaan kielessä pakollista, minkä vuoksi niitä ei voida pitää varsinaisina indefiniittisinä artikkeleina.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Anete Puusta,

1) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Eesti keele indefiniitsete määratlejate *üks* ja *mingi* vasted soome uuemas ilukirjanduskeeles“, mille juhendaja on Renate Pajusalu, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2) annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

3) olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

4) kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

21.05.2026